

DÖNÜŞEN ŞEHİR

Ekolojik Olarak Dirençli Bir Gelecek İçin Şehirleri Nasıl Tasarlamalıyız?

Dirk Holemans, Myrah Vandermeulen ve Alexander Van Vooren

Yeşil Avrupa Vakfı (GEF), Avrupa Parlamentosu tarafından finanse edilen Avrupa düzeyinde bir siyasi vakıftır. Avrupa Yeşiller Partisi ve Avrupa Parlamentosundaki Yeşiller Grubu gibi diğer Avrupalı yeşil aktörlerle bağlantılı olmasına rağmen bağımsızdır. GEF'nin misyonu, Avrupa'da bir toplumsal tartışma alanı geliştirilmesine katkıda bulunmak ve vatandaşların Avrupa siyasetine daha fazla dahil olmasını teşvik ederek daha güçlü, daha katılımcı bir demokrasi oluşturmaktır. GEF, yeşil siyasi hareket içinde ve ötesinde Avrupa politikaları ve siyaseti hakkındaki tartışmaların yaygınlaştırılmasına çalışır. Avrupa için ortak bir yeşil vizyon oluşturmak ve bunu geniş kitlelere iletmek için çalışır.

Bu yayının ücretsiz kopyalarını sipariş etmek için info@gef.eu adresine e-posta gönderebilirsiniz.

Bu döküman Türkçe'ye Yeşil Avrupa Vakfı tarafından Yeşil Düşünce Derneği'nin işbirliği ve Avrupa Parlamentosu'nun mali desteği ile çevirtilmiştir. Avrupa Parlamentosu dökümanın içeriğinden sorumludur.

İngilizce'den Türkçe'ye çeviren: Gizem Kastamonulu

DÖNÜŞEN ŞEHİR

Ekolojik Olarak

Dirençli Bir

Gelecek İçin

Şehirleri Nasıl

Tasarlamalıyız?

Dirk Holemans, Myrah Vandermeulen ve Alexander Van Vooren

İletişim: info@oikos.be

Mayıs 2023

Koordinatör: Adrian Toth and Alexandra Huber

Redaksiyon: EuroMinds Linguistics

Dizayn: Miriam Hempel

Bu yayın, Avrupa Parlamentosu'nun Yeşil Avrupa Vakfı'na mali desteği ile gerçekleştirilmiştir. Bu projenin içeriğinden Avrupa Parlamentosu sorumlu değildir.

Green European Foundation - Yeşil Avrupa Vakfı

3 Rue du Fossé – 1536

Luxembourg Brussels office:

15 Rue d'Arlon – B-1050 Brussels – Belgium

Tel.: +32 (0) 2 234 65 70

Fax: +32 (0) 2 234 65 79

Email: info@gef.eu

www.gef.eu

Bu yazıda sizi deyim yerindeyse gözlerinizi kapatıp günlük rutinlerinizden ve yerleşik fikirlerinizden uzaklaşmaya davet ediyoruz. Ardından size şehirlerimizi yeniden inşa etmemize yardım edecek heyecan verici fikirlerle, ümit veren konseptlerle, umutlu pratiklerle ilham vermek istiyoruz. Çünkü hem kent dokusunun hem de tüm dünyanın gezegensel sınırları içerisinde ve bir parçası olduğumuz kırılğan biyosfere saygı duyarak herkese iyi bir yaşam sunabilen şehirlere ihtiyacımız var.

Bunu yapabilmek için öncelikle size sarsıntılarla dolu dünyamızda en çok ihtiyacımız olan ilke olan ekolojik dirençlilik kavramını sunacağız. Ardından politik hayal gücümüzü genişletmenin hayati önemini açıklayacağız. Çünkü daha iyi bir dünya ancak başka bir dünyayı hayal edebilmemizle başlayacak. Buradan her şeyin kâr ve rekabet etrafında konumlandığı dünyanın panzehiri olarak gördüğümüz bakım etiğine bağlanacağız.

Bu çerçevede, sizi alternatif kent ekonomisinin en çok umut vadeden konseptleri arasında gezdireceğiz: Simit ekonomisi, temel ekonomi ve tedarik sistemlerinin önemli rolü. Yeterli alım gücüne sahip tüketicilerin tercihlerine cevap vermeye çalışmaktansa herkesin temel ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan bir ekonomi hayal edin. Ve elbette, evrensel temel hizmetleri örgütlemek ve piyasaın işlevsel olduğu bu alanlardaki rolünü azaltmak için devlet ve topluluk kurumlarını yeniden değerlendirmeliyiz.

Evet bu uzun ama cesur bir hikâye. Yolun devamında gıda ve enerji tedariki, materyal kullanımı, barınma ve son ama bir o kadar önemli bir konu olan şenliklilik gibi alanlarda yaşanan heyecan verici gelişmeler hakkında konuşacağız. Ve yazıyı ekolojik olarak dirençli bir şehir için beş temel öneriyle sona erdireceğiz.

Tabii 2030'un Hayal Şehrinde yaşayan kent dönüştürücü Fatima ve Flip'in hikayesini de kaçırmayın!

İçindekiler

Giriş	7
Eko-dirençlilik: yıkıcı şokları önlemek için gerekenleri yapmak	9
Politik hayal gücümüzü harekete geçirmek	10
Bakım etiği	11
Alternatifin yapı taşları	12
Şefkatli şehir: dönüştürücü değişimi benimsemek	17
Enerji tedariği	19
Eylem önerileri / Sonuç	27
Kaynaklar	28

Giriş

Her dört Avrupalıdan üçü şehirlerde yaşıyor. Bu, şehirleri sosyal ve ekolojik olarak adil bir topluma giden yolda kilit bir nokta haline getiriyor. IPCC raporunun bize hatırlattığı gibi: 3.5 milyar insan şimdiden iklimin etkilerine karşı son derece savunmasız durumda ve radikal bir değişim kaçınılmaz. Buna biyolojik çeşitliliğin hızlı değişimini de eklersek, bir yandan ekolojik bir çöküşün eşliğinde olduğumuz bir yandan da toplumsal eşitsizliğin giderek büyüyen halleriyle karşı karşıya olduğumuz açık. Farklı şehirlerin farklı ekolojik etkileri var ve her biri iklim değişikliğinden farklı etkilenecek. Bazı şehirler hava kirliliği, gürültü ve aşırı sıcaklar karşısında diğerlerine göre daha kırılgandır (EEA Raporu No 22/2018). Düşünceli bir siyaset ve politikalar olmadıkça, fakir topluluklar sonuçlardan daha çok etkilenecek. Bu da eşitsizlikler ve 'bu toplulukların aldığı hasarı onarmak ama aynı zamanda iklim krizinden en çok sorumlu olanların hesap vermesini sağlamak" gerektiği göz önüne alındığında ekolojik adaletin neden anahtar öneme sahip olduğunun göstergesidir. (Kaur Paul 2020).

Geçirmesi gereken dönüşüm ışığında bakıldığında şehirlerin umudun mekânları olarak düşünülmesi haklı bir iddia olabilir. Fakat aynı zamanda şehirler bugün hâlâ aşırı tüketimin, yüksek enerji kullanımının ve atık üretiminin merkezi olmayı sürdürüyor.

Bu konularda sıkça alkışlanan öncü şehir Kopenhag bile, 2025'te ilk karbon nötr şehir olma taahhüdünü geri çekti. Henüz yeterince gelişmemiş olan teknolojiye ve dış finansmana fazla güvenmeleri, aynı zamanda aşırı tüketim modellerini sorgulamamaları, bu hedefe ulaşmayı imkânsızlaştırdı. Üstelik bu taahhüd dokuz gezegensel sınırdan sadece birine cevap vermeye çalışıyordu. Biyolojik çeşitlilik gibi diğer sınırlar, yüksek gelirli şehirlerdeki aşırı kaynak tüketimi sebebiyle zaten fazlasıyla aşılmaktadır.

Diğer yandan, şehirler diğer yerlerden izole adalar değil. İnsanların ve çevrenin kendine has bir şekilde hareket ettiği karmaşık sistemler olarak, her şehrin kendine ait bir kentsel kültürü ve onu çevreleyen bölgelerle ilişkilendirme biçimi vardır. Bu yüzden şehirler ancak onları çevreleyen kırsal bölgelerle yararlı bir ilişki geliştirebilirlerse güzelleşebilir. Gelecekte olabileceklerden etkilenmeyen bir senaryo, örneğin gıda ve enerji üretiminin küresel/ ulusal ölçekten daha bölgesel/ yerel ölçeğe çekilmesi eş zamanlı pozitif bir dönüşüm için geniş imkânlar sunar.

Bu denemenin temel varsayımı, ulaşım ve enerji gibi alanlardaki dönüştürücü politikalara rağmen, şehirlerin ancak ve ancak ekonomik sistemimiz aşırı tüketime ve ekstraktivizme bağlı olmadığında, gezegensel sınırlar içinde herkes için iyi bir yaşamı mümkün kılabileceğidir. Gerekli ve arzu edilen sosyo ekolojik dönüşüm yeni perspektiflere ihtiyaç duyar: dönüştürücü sektörel politikalarından çok geleceğin şehirlerine dair daha bütüncül yaklaşımlara. Bunun için burada eko-dirençlilik kavramını sunuyoruz: nihai amacımızda yeni bir aşama ile daha fazla politik hayal gücüne bir davet. Mücadelemiz şehirlerin özelliklerini değişim ve yenilik için kullanırken, aynı zamanda tüm grupların katılımını sağlayarak değişimin stratejisini kurgulamak üzerine. Bu, herkes için yeterince iyi bir yaşam şeklini mümkün kılabilmek ve bunu yaparken diğer insanlarla ve insan dışı doğayla bağlantılı hissedebilmekle ilgili.

Hayal Şehir, Pazartesi 22 Nisan 2030

Fatima ve Filip üç günlük çalışma haftalarının ilk günü kahvaltı masasında oturmaktadır. Yaşadıkları şehirdeki halk meclisinin isteği üzerine haftasonu yazdıkları hikâyeyi yeniden okumaktadırlar. Şehir Geçiş Festivali'nde bu hikâyeyi anlatacak olmaktan keyif duyuyorlar. Fatima pazartesiden çarşambaya kadar, Filip ise salıdan perşembeye kadar çalışıyor. Bunun haricinde haftada bir gün mahallelerindeki ebeveyn kooperatifinde aktifler. Bu sayede mahallelerinde yaşayan pek çok insanla tanışma fırsatı buldular ve iki küçük çocuklarının bakım masrafları oldukça ucuzladı. Arabaları yok, zaten mükemmel çalışan toplu taşıma ve şehirdeki güvenli bisiklet yolları sayesinde buna ihtiyaçları da yok. Bu arada, araba gibi pahalı şeyler aldıklarında, daha fazla ücretli çalışma saati doldurmaları gerekiyor ve bunu yapmak istemiyorlar. Yine de ikisinin de işleri iyi. Fatima bağımsız bir sürdürülebilir yapı danışmanı, Filip ise kentsel dönüşüm ekonomisi dahilindeki bir tamir firmasında teknisyen olarak çalışıyor. Şirket her bölgede bir yerel ekonomi merkezi yarattı ve burada sürekli hizmet veren bir tadilat kafe ve araç gereç kütüphanesi bulunuyor (bunlar da gereksiz alet satın alımını önlemiş oluyor).

Yeni kurulan konut kooperatiflerinden birine üye olarak hayat boyu barınma güvencesine sahip olmalarıyla birlikte, çiftin satın alım gücüne olan ihtiyaçları da dramatik olarak düştü. Şehrin desteğiyle, pek çok yapıyı spekülasyon piyasasının elinden alıyorlar. Mahallelerindeki yeşil alanlar ve yakındaki bölge parkı sayesinde, dışarıda diğer insanlarla birlikte vakit geçirmekten keyif duyuyorlar ve kendi bahçeleri olmasına ihtiyaç duymuyorlar. Kahvelerini yudumlarken, kimin alışveriş yapacağını konuşuyorlar. Alışveriş iş dönüşü bisikletle yapılacak. Aynı zamanda bölge komitesinden alınabilen paylaşım açığı kargo bisikletleri de mevcut. Cuma özel bir gün. Bir yıl önce onaylanan Kentsel Dönüşüm Planı itibarıyla cuma gönüllülük günü. Gönüllü olmak isterseniz elbette. Filip cuma günleri kollarını sıvıyor ve evden bisikletle yarım saat uzaklıktaki kırsal tarım projesinde gönüllü olarak çalışıyor. Bu sayede yıl boyu organik meyve ve sebzeleri çok daha uygun fiyata alabiliyorlar. Fatima cuma günleri enerji kooperatifine yardım ediyor ve bu da evlerinde daha uygun fiyatla yenilenebilir enerji kullanmalarını sağlıyor. Acelesi olmayan bu toplulukta sevdiklerinizle geçirebileceğiniz bolca vaktiniz var.

2030'da yaşanan tüm bu senaryodaki en garip şey, artık Fatima ve Filip'in ne iş yaptıkları sorulduğunda nasıl cevap vereceklerini bilmemeleri. Elbette Fatima üç gün bağımsız danışman olarak aktif çalışıyor ama aynı zamanda ücretsiz bir şekilde ebeveyn kooperatifinde çalışırken, cuma günleri de enerji kooperatifi takımını destekliyor. Üstelik en inanılmaz olanı şu: iyi bir hayat yaşıyorlar, bolca paylaşıyorlar ve şehrin herkese sunduğu hizmetler sayesinde ücretli işte daha az çalışabiliyorlar. Arabaları olmadan, konut kooperatifinde piyasa fiyatının altında yaşayarak, iyi ve uygun fiyatlı çocuk bakımı alarak, uygun fiyatlı yenilenebilir enerji hizmeti ve yine çiftlikten uygun fiyatlı organik meyve ve sebze alarak yeterli bir bütçeye sahipler. Bu gelişmeler tüm ilgili vatandaşlara açık bir şekilde şehrin dokusundaki eşitsizlikleri azaltmayı başardı. Her şeyin ötesinde, geleceklerini yeniden kendi ellerine aldıklarını hissediyorlar ve bu hikâyenin devamını anlatmaktan mutluluk duyuyorlar.

Eko-dirençlilik: yıkıcı şokları önlemek için gerekenleri yapmak

İnsanlara ve ekosistemlere zarar veren darbelerle dolu günümüzde, dirençlilik konsepti ün kazanıyor ve belirsiz bir gelecek için hazırlıklı olmamız gerektiği fikrinin altını çok güzel çiziyor. Bununla birlikte, bu sarsıntıların ışığında yaşadığımız sosyo-ekolojik çöküşü durdurmazsak, dirençliliğin çok daha yüksek ve daha hırslı bir seviyede yeniden tanımlanması gerektiğini öngörebiliriz. Burada bunu ikinci derece dirençlilik ya da **eko-dirençlilik** olarak tanımlıyoruz. Bu yalnızca durmak gerekliliğine değil aynı zamanda ekolojik çöküşün, artan eşitsizliğin ve birbiriyle ilişkili sosyo-ekolojik adaletsizliklerin güncel eğilimlerini tersine çevirme gerekliliğine de cevap verir. Biz ekolojik dirençliliği 'iyimserliğin olmadığı bir umut' için manifesto olarak görüyoruz: dirençlilik, geleceğin parlak olmadığını kabul etmekle birlikte, dünyayı daha iyi bir yer yapabilme umudumuzun anahtarı. Belki de filozof Spinoza bunu yüzyıllar önce gayet öz bir şekilde ifade etmişti: "korkusuz hiçbir umut ve umutsuz hiçbir korku olmaz."

Gelin karmaşık bir sistemin birinci derece dirençliliğine bir gözatalım. Şehirler karmaşık sistemlere iyi birer örnektir. Dirençlilik güçlü olmaktan çok daha fazlasıdır. Sosyo-ekolojik sistemlerin işlevlerini ve yapılarını kaybetmeden kendilerini yeniden örgütleyebilmeleriyle ilgilidir. **Yani dirençli bir sistem, koşullar değiştiğinde gerekli hizmetleri sağlamaya devam edebilmek için kendini dönüştürebilen bir sistemdir** (Holemans, 2020).

Dirençlilik dört bileşenden oluşur: **kısa geri bildirim döngüleri, birimsellik, çeşitlilik ve sosyal sermaye**. Birinci terim eylemlerimizin sonuçlarıyla ne kadar hızlı karşılaştığımızı işaret eder. Örneğin şehirlerdeki gıda sistemiyle ilgili bir problem yaşandığında, tüketicilerin gıdalarının kaynağını ve etkisini bilip bilmediğiyle ilgilidir. Birimsellik sistemin bir parçası hasar gördüğünde diğer birimlerin hâlâ işlemesi anlamına gelir. Bu yüzden merkezi olmayan bir enerji sistemi gelecekte olabileceklerden etkilenmeyen bir şehrin en önemli özelliklerinden biridir. Çeşitlilik çok önemli şeylerin aynı anda farklı kurumlar tarafından farklı şekillerde yapılması anlamına gelir. Kamu kurumları ve müşterekler için anahtar önemdeki karmaşık

ekonomi piyasa ekonomisinden çok daha dirençlidir. Sonuncu ama son derece önemli bileşen sosyal sermaye dirençliliği artırmada büyük önem taşır. Sosyal sermaye sadece kentsel nüfusun farklılaşan becerileri olması anlamına gelmez, daha çok kendi kendine örgütlenebilme ve önceden tahmin edilemeyen sorunlara karşı yenilikçi cevaplar üretebilme kapasitesi anlamına da gelir.

Bu birinci derece dirençliliğe ulaşabilmek hali hazırda zorlu bir görevdir. Pek çok şehir bunun için çalışıyor, örneğin aşırı yağışlarda suyun gidebileceği alanlar yaratmak giderek yeni normal hâline geliyor. Bu denemede ise dirençliliği daha yüksek bir seviyede kavramsallaştırmaya ilham olmayı arzu ediyoruz: dirençliliği inşa etmenin en güçlü yolu darbeler sırasında ve sonrasında işlevlerimizi devam ettirebilmemiz değil, biyosferimize ve toplumumuza göz kulak olmak böylece varoluşsal darbelerin şansını artırmak yerine azaltabilmektir. Bazı şehirler iklim konusunda oldukça hırslı politikalar ortaya koyarak zaten bunu yapıyor: böylece kontrolsüz iklim yıkımları risklerinin azaltılmasına katkıda bulunuyorlar.

Fakat bu günümüzün yüksek gelir grubundaki ülkelerin gezegenin sınırlarını aşma yollarının sadece bir boyutu. Araştırmacıların haklı bir şekilde 'empereyal yaşam tarzı' olarak tarif ettikleri ekstraktivizme dayalı ekonomi, tüm dünyada insanları ve doğayı sömürüyor (Brand & Wissen, 2021). Bu yüzden, örneğin zengin ülkelerin iklim politikalarının bir parçası olarak kurmak istedikleri rüzgar türbinleri ve güneş panelleri için giderek artan metal ihtiyacı başka kıtalardaki topluluklara ve ekosistemlere zarar veriyor. Özetlemek gerekirse: bir şehrin birinci derece dirençliliği, şehrin sürekli artan çevresel felaketlere rağmen işlevlerini yerine getirmeye devam etmesiyle; ikinci derece dirençlilikte biz bunu kabul etmekle birlikte, sadece dönüştürme değil aynı zamanda sahip olduğumuz ve yaşadığımız bu biricik **dünyaya göz kulak olma, tamir etme** ve koruma görevini de aynı derecede gerekli görüyoruz.

Ekolojik dirençlilik talepleri, bazı şehirlerdeki bazı alanlardaki güncel dönüşüm politikalarının gerek-

li ve değerli olduğunu kabul ederken, parçası olduğumuz ve ona bağımlı olduğumuz biyosferi onarmak için ve daha eşitlikçi bir dünya inşa etmek için üretim ve tüketim şekillerimizde yapmamız gereken büyük dönüşümü garanti altına almadığını bize gösteriyor. OECD'nin raporu Büyümenin Ötesi gibi anaakım ekonomi organizasyonlarının araştırmaları tarafından da ortaya konulduğu gibi, geleceğin ekonomisini "geçtiğimiz yüzyılın araçlarını kullanarak kuramayız. Ekonominin insanların ve gezegenlerinin refahını artırma rolünü yeniden düşünmemiz gerekiyor." (OECD, 2020)

Politik hayal gücümüzü harekete geçirmek

Jason Hickel ve Amitav Ghosh gibi düşünürlerin bu denemede geliştirilen mantığı desteklediğini hissediyoruz. Amitov Ghosh'un Büyük Kaos isimli kitabında vurguladığı gibi: iklim krizi öncelikle bir hayalgücü krizidir. Batı dünyası öncelikle dünyanın geri kalanını ekonomik sistemi besleyen 'sömürülebilir' kaynaklar olarak görmekten vazgeçmelidir. Bu da bakış açımızda bir dönüşüm gerektirir: doğanın ve insanın ayrı olduğuna dair yanıltıcı bakış açısı ve insanın 'kaynak' adı verilen doğanın yöneticisi olduğu inancı. İnsanın ruhsuz bir akılçılıkla kararlar alan bireysel homo economicus olarak görüldüğü bakış açısından, onun kimliklerinin bir bağlantılar ağı yoluyla şekil aldığı, köklerinin doğal ve sosyal ilişkilerde ve karşılıklı bağımlılıklarda geliştiğinin farkedilmesine doğru bir değişim gereklidir (Holemans ve diğerleri 2021). Bu yüzden biz yeni bir şehrin kurucu ilkesi olarak bakım etiğini öne sürüyoruz. Günümüzdeki kâr insanlardan ve gezegenden öne koyan neoliberal piyasa toplumunun sağlıklı panzehiri budur. Her gün yaşadığımız acı gerçeklerin bize gösterdiği gibi, bu bir slogan değil. 2022 kışını düşünün; ailelerin elektrik faturalarını ödeyemedikleri için soğuğa ve güvencesizliğe maruz kaldıkları, bu sırada aynı sene büyük petrol ve gaz şirketlerinin rekor düzeyde, 100 milyar eurodan fazla kâr ettikleri kışı.

Bu gerekli ve büyük dönüşümü mümkün kılmak için, öncelikle istediğimiz şehri hayal etmemiz ve şu anki gerçekliğin ötesinde düşünmemiz gerekiyor. Örneğin, birkaç on yıl önce, yoğun karayollarını bisikletler ve tramvaylar için geniş bulvarlara dönüştürmek ütopyk gelirdi. Fakat bu pek çok şehirde giderek daha fazla gerçek oluyor. Gelecek-

Ekolojik dirençliliğin bir başka çok önemli boyutu iç gözlemsel olmasıdır. Öngöremediğimiz gelişmeler ve şiddetli sarsıntılar beklerken, bu beklenmeyen geleceğin yeni gerçekliğini hesaba katan bir yönetim ve yönetim süreçlerine ve modern aklın uzun süreli öngörüye ve kontrole sahip olduğumuz varsayımını geride bırakmaya ihtiyacımız var. Peki ekolojik olarak dirençli şehirleri kurgularken 'kasten iç gözlemsellik' nasıl uygulanabilir?

te nasıl bir şehir istediğimizi hayal edebilmek bu dönüşümleri gerçekleştirebilmenin ilk aşaması. Bu yüzden, gerçekten dirençli bir şehir inşa edebilmenin önündeki ilk zorlu görev, **politik hayal gücümüzü harekete geçirebilmek**. Bu çeşitliliğin gücünün önceliklendirildiği gerçek bir katılımcılık gerektirir. Bu şekilde yeni şehir dönüşümünün her aşamasında katılımcı bir şekilde yaratılabilir. İnsanlara ve gezegene bakımı temel alan alternatif bakış açılarından ihlam alan ve gelecekte olabileceklerden etkilenmeyecek şehirler hayal ederiz. Bu denemede, simit ekonomisi, temel ekonomi, temel ihtiyaçlar yaklaşımı, ön tedarik sistemleri gibi alternatif çerçeveler ve paradigmlar sunuyoruz. Bunlar bize şehirlerimizi insanların ihtiyaçlarını karşılarken 'adaletli bir gezegen bölüşümüne' de saygı gösteren, yani gezegenimizin sınırlarını kaynaklarını yeniden üretemeyeceği ölçüde aşmadığımız bir vizyon ve yol geliştirmemize izin verir. Amacımız tüketimi artırmak ve ekonomik büyüme sağlamak yerine ihtiyaçlarımızı karşılamak olsaydı ne olurdu? Daha ileride de tartışıldığı gibi, **yeterli ön tedarik sistemlerine** sahip bir şehrin, enerji ve kaynak tüketimini azaltırken insan refahını artırma potansiyeli vardır. Bu bizim ekstraktif bir ekonomiden üretimsel bir kentsel ekonomiye geçmemize izin verebilir.

Bu deneme yeni fikirlerin ve pratiklerin olasılığını başlangıç noktası olarak kabul eder ve geniş dünsel bir çerçeve dahilinde somut ihtimaller sunan yenilikçi kavramları keşfeder. Bu denemeye hayal ettiğimiz şehrin aslında o kadar da uzakta olmadığını göstermek isteriz.

Bakım etiği

Bu bölümde, bakım ilkeleri üzerine bir ekonomi ve şehir kurabilmenin temellerini sunan 'bakım etiği' ni kısaca keşfedeceğiz.

'Bakım' kavramı

Bakış açısındaki gerekli değişim insanların ilişkisel varlıklar olduğu, diğerleriyle ve insandan başka diğer dünyalarla karşılıklı bağımlılık ilişkisi içinde olduğu temel gözleminden başlar. Bir şehir bakım alanında çalışanların çoğunlukla görünmez ve ücretsiz/düşük ücretli emeği sayesinde işler. Bu işleyiş COVID-19 salgını sayesinde görünür olmuş, ancak bu durum bakım alanında çalışanların daha değerli görülmelerini sağlamaya yetmemiştir. Kapitalist kâr amacı güden toplumlarda, insan homo economicus olarak, yani rekabetçi piyasa mantığına yerleşmiş şekilde kişisel çıkarları temelinde kararlar alan akılcı bir varlık olarak sunulur. İhtiyacımız olan alternatif mantık ise homines curans, yani bakım veren insanlar ve bunlarla ilişkili bakım etiğidir. Şehirde beraber yaşadığımız komşularımıza nasıl göz kulak oluruz, insanın dışındaki dünyaya nasıl sahip çıkarız?

Şehirleri hayal ederken, şehirdekilerin karınlarını doyuran kırsal bölgelerdeki çiftçileri ya da şehir merkezi otobüs durağındaki evsiz insanı hiçbir zaman görüş alanımızdan çıkarmamalıyız. Hayal ettiğimizde, ilişkilerimiz ve 'karşılıklı yardımlaşma, karşılıklılık ve bakım' değerlerimiz tarafından yönlendirilebiliriz (Pungas 2020). İlham verici bir tarif olarak, Joan Tronto ve Berenice Fisher'ın yaptığı çokça kullanılan **bakım tanımını** kullanabiliriz:

"Bakım"; 'dünyamızı' korumak, devam ettirmek ve onarmak için yaptığımız her türlü faaliyettir. Böylece içinde mümkün olan en iyi şekilde yaşayabiliriz. Bu dünya bedenimizi, kendimizi ve çevremizi, karmaşık ve yaşamı devam ettiren ağın içine dokuduğumuz her şeyi kapsar.'

(Fisher & Tronto 1990, p. 40)

Bu çerçevede, bakım, insanlar arası ilişkilerle olduğu kadar toprakla ve etrafımızdaki çevreyle olan bağlantıyla da ilgilidir. Yoksa şehir yönetiminin aldığı her kararın şehri onarmak ve onu daha iyi hale getirmek zorunda olması ne anlama gelirdi?

Bu 'onarım' çevredeki bölgelerden, arazilerden ya da uzaktaki insanlardan ayrı düşünülemezdi. Bölgesel ve küresel bağlantılılığımızın farkındalığıyla hareket ederken, faaliyetlerimiz her şeyin yararına olmalıdır. Bu, yenileyici bir kentsel ekonomi geliştirmenin temelidir.

En yakın topluluklarımız için sahip olduğumuz bakım sorumluluğunu küresel ve insan dışındaki dünyalara doğru genişletmeyi öneriyoruz. Diğerleri için bakım sorumluluğu hissetmek, gezegen için hissettiğimiz sorumluluğa eşittir. Küresel dayanışma ve günlük yaşam tarzımızla bütünleşen karşılıklı bağlılığımızın farkında olarak, bu gezegendeki tüm varlıkların ihtiyaçlarına ve yaşamlarına saygı duymamız için bize yön gösterebilecek kavramlardan biri de gezegenin adil paylaşımı fikridir. Bu fikir, 'gezegende (insan kullanımı için) kişi başına düşen ulaşılabilir ve ekolojik olarak verimli arazi alanının' belirlenmesini ya da gezegendeki toplam verimli arazi alanının ve temiz suyun üzerinde yaşayan insan sayısına bölünmesini gerektirir (IGI Global 2022). Bu da, daha yaygın olan ekolojik ayakizi fikrine bir alternatif ya da tamamlayıcı olabilir. Bu fikirler bireyler ya da gruplar için kullanışlı araçlar olabilse de, ekolojik sorumluluğu bireysel ya da teknokratik bir görev haline getirme tehlikesine karşı gözümüzü açık tutmalıyız.

Şehirlerde beraber iyi bir hayat yaşamak

Şehir bize anonim kalma özgürlüğü ve kalabalık sunabilirken - tıpkı kimilerinin tanımadığı insanlarla dolu kalabalık bir meydanda güvende hissedebileceği gibi - şenlikli bir şehir aynı zamanda yakınlık ve bağlantının kurulabileceği mekânlar da sunabilir. Bunların ikisi bir şehrin kimliğinin parçası olarak aynı anda var olabileceği gibi, her ikisi de 'bakım'ın merkeziliği ile desteklenebilir. Bir insan; anonimliğini koruyarak kendini geliştirebilirken, bir başka gün bir mahalle topluluğunda serpilme fırsatı bulur. Bu aynı zamanda bağlama da bağlıdır: güneşte tek başınıza oturup keyfinize bakabileceğinizde, kendinizi kötü hissettiğinizde, normalde anonim birer yabancı olabilecek kişilerden yardım istemek sizi güvensiz hissettirmemelidir. Şenlikli bir şehir sakinlerine özgürlük ve güvenlik sunar (Holemans, 2017).

Bakım etiğini entegre etmenin önemli bir yönü de katılımcı bir süreç ile yapılmasıdır. Vatandaşların farklılaşan ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir şehir yaratmak için diyalog ve güçlü kapsayıcı bir katılımcı mekanizma çok önemlidir. Niceliksel göstergeler yerelin ve uzmanların bilgisi ile tamamlanmalıdır. Bu, demokratik araçlarla yapılabilir; örneğin vatandaş jürileri ve meclisleri gibi. Bu, politika yapıcıların sosyal dokuyu anlamalarına ve insanların topluluklarında neyi önemsediklerini

görebilmelerine yardımcı olur (Bärnthaler ve diğerleri 2021). Elbette **bireysel ihtiyaçlardan önce kolektif ihtiyaçlar** önceliklendirilmelidir. İnsan ihtiyaçlarının karşılanmasına hizmet etmeyen (örneğin lüks tüketimler) ya da insanların ihtiyaçlarını sürdürülebilir bir şekilde karşılamayan sektörlerin (örneğin yoğun hayvancılık) daraltılması ya da dönüştürülmesi gerekir (Bärnthaler ve diğerleri 2021). Bu konu ileride daha detaylı tartışılacak.

Alternatifin yapı taşları

Bu denemenin ikinci kısmında alternatif bir şehrin yapı taşlarını sunacağız. Bu yapı taşları sürdürülebilir, sağlıklı ve insanlara kucak açan bir şehir kurmak için bize rehberlik eder. Bugün şehirlerimiz kapitalist ilişkilere mahsus değerleri ve hiyerarşileri benimsemektedir. Giderek kendi sınırlarıyla ve yapısal sürdürülemezliğiyle yüzleşen bir ekonomi tarafından şekillendirilmişlerdir. İşlerin olduğu gibi devam etmesi ya da var olan ekonomik çerçeve dahilinde uyum sağlanması yeterli olmayacaktır. Önümüzdeki büyük sosyo-ekolojik sorunların farkında olarak, şehirler, ulaşım, gıda ve barınma gibi alanlarda değişimler yapmalıdır. Buna rağmen asıl gerekli olan, burada da tartışıldığı gibi bakım etiği ve ilişkisellikten ilhamla gerçekleştirilecek **sistemsel bir dönüşümdür**. Bu pek çok diğer şeyin yanında, sağlıklı bir kent metabolizmasının sağlanması için gerekli enerji ve materyal üretiminde büyük bir düşüşün sağlanmasını gerektirir.

Kapitalist ekonomimizi dönüştürürsek şehirlerimizin nasıl görüneceğini hayal edin. *Ekonomimizin ve birbirimizle ve bizi çevreleyen doğayla olan karmaşık ilişkilerimizin esas temellerinin yeniden ele alındığını hayal edin.*

Alternatifleri ön plana çıkarmak bunları yeniden icat etmemizi gerektirmiyor. Gibson-Graham'ın **çeşitli ekonomiler** üzerine yaptıkları çalışmalar (1995, 2008) zaten var olan ve etrafımızda ortaya çıkmakta olan pek çok alternatif ekonomik modele dikkatimizi çeker. Ancak bunlar genellikle kapitalist yorumlarla ve sözcüklerle gizlenir. Kapitalizmin baskınlığı gerçekte olduğundan daha çok laftadır ve hayal gücümüzü sömürgeleştirmiş, onu farklı söylemlerin imkânlılığına kapatmıştır. Bizim amacımız da bu alternatifleri tekrar görünür

kılmak, "üzerindeki örtüyü kaldırmak ve mümkün olanı ortaya çıkarmaktır". Gerekli olduğunda da "daha önceden bulunmuş bir formülün olmadığı durumlarda, gerçekleşebilecek ihtimaller yaratılabilmek için yaratıcılığımızı kullanmaktır." (Gibson-Graham 2008).

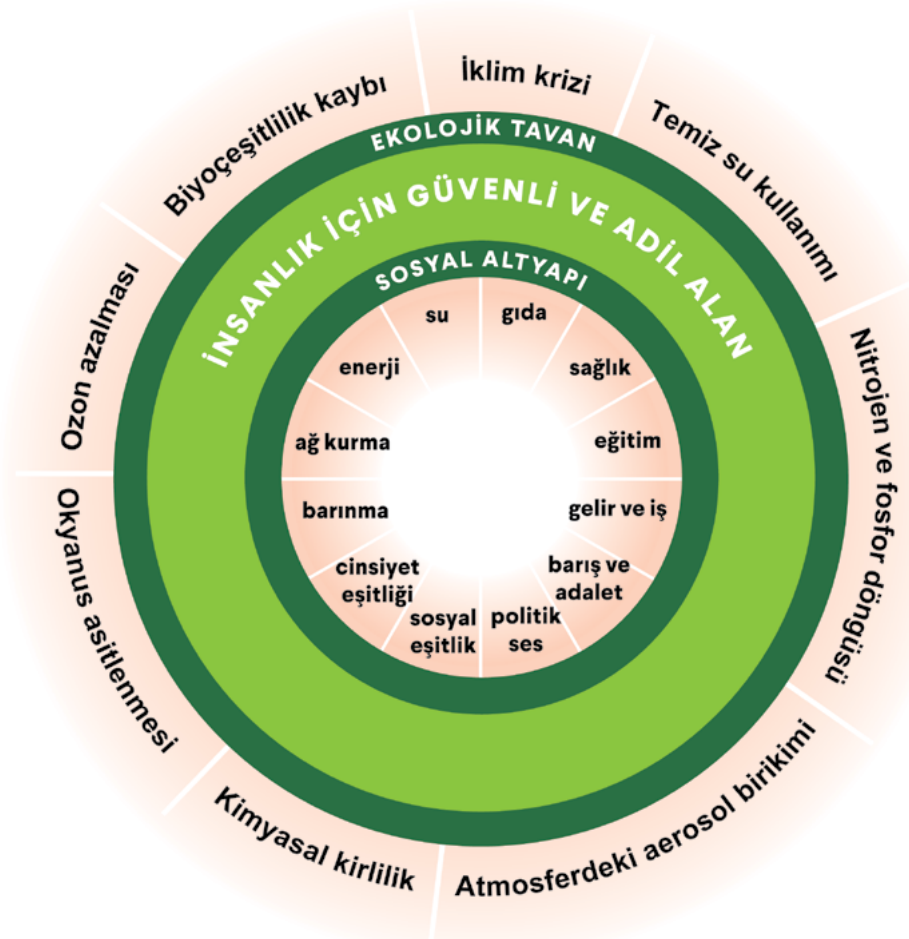
Yazının sonraki bölümündeki çerçeveler işe ekonomilerimizi dönüştürmekle başlayarak, bize sosyal hayal gücümüzü harekete geçirecek, mümkün olduğuna inanmadığımız Avrupa şehirlerini yeniden yaratacak yapı taşları sunar. Burada okuyucuya bu alternatif yaklaşımları kendi yaşadıkları yerlerde nasıl uygulanabileceklerini hayal etmeleri için ihlam vermeyi istiyoruz.

Simit ekonomisi

Yeni bir ekonomiye doğru geçiş için tutarlı bir çerçeve sunmasından dolayı öncelikle simit (donut) ekonomisini tartışacağız. Kate Raworth'un Simit Ekonomisi, *bize hem gezegensel sınırlara hem de insan ihtiyaçlarına saygı duyulan bir sisteme doğru geçiş için yol gösterir. İyi bir hayat yaşamak ve gezegendeki tüm yaşam formlarıyla birlikte varolmak için, bize geçtiğimiz yüzyılın yıkıcı ekonomisinden canlandırıcı bir ekonomiye doğru yolculuğumuzda rehberlik edecek, yaşam üreten bir ekonomik sisteme ihtiyaç duyuz.*

'Simit', gezegenin verimli topraklar, temiz hava gibi yaşamı destekleyen sistemlerine saygı gösterirken insanların temel ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlar. İçerideki halka bize bu gezegendeki tüm insanlara iyi bir yaşam sağlayabilmek için gerekli temel minimum gereklilikleri gösterir. Dışarıdaki halka ise iklim çöküşü, okyanuslardaki asitlenme ve aşırı

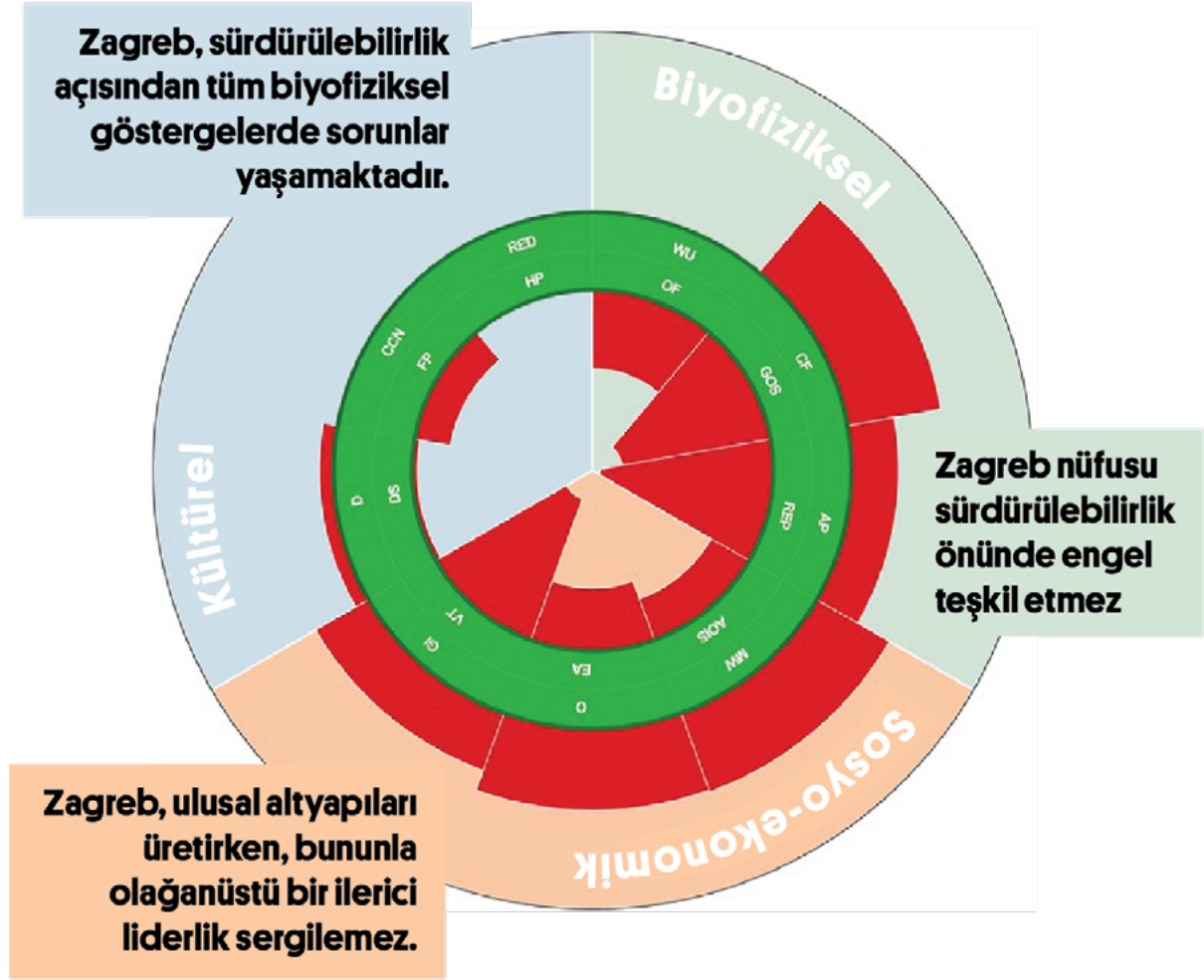
Simitin sosyal ve gezegensel limitleri © DEAL

biyoçeşitlilik kaybı gibi çok önemli gezegensel sistemleri riske atacağımız sınırları gösterir (Raworth 2017). Bu iki çizgi arasında - yani simitin kendisinde ya da 'Güvenli ve Adil Bölgede' - tüm insanlar ve insan olmayan canlıların paylaşabileceği ortak bir gelecek inşa edebiliriz. Bu çerçeve, şehrimizi gezegensel sınırlar dahilinde nasıl geliştirebiliriz gibi sorular sormamıza olanak vererek kullanılabilir. Dışarıdaki halka yaşayan gezegenimize göz kulak olma ihtiyacını da dahil ederek dirençli, ekolojik olarak dirençli bir yaklaşıma doğru ilerlememizi sağlar.

Simit Ekonomileri Eylem Laboratuvarı'nın (The Doughnut Economics Action Lab's (DEAL)) küresel ölçekteki simiti bir '[Şehir portresi](#)'ne indirgemek için hazırladığı metodolojik rehber dönüşümsel eylem için kullanılacak bir araç görevi görür. Şehir portresi 'şehrin yaşayanlarının iyileşen bir mekânda serpilip gelişmesi gibi arzularını ve küresel ölçekteki sosyal ve ekolojik sorumluluklarını göz önünde bulundurarak, şehrin parçası olduğu dünyayla olan karmaşık ve karşılıklı bağlantılarının bütüncül bir resmini çekmemizi sağlar.' (Amsterdam Şehri Simidi).

Avrupa'da çeşitli şehirler hali hazırda bu modeli uyguluyor. 2020'nin Nisan ayında, Amsterdam şehri Simit modelini pandeminin ardından sosyal ve ekonomik olarak iyileşme döneminde onlara rehberlik edecek bir araç olarak kabul eden ilk şehir oldu. Bu kendi kendine örgütlenen ve dinamik bir yapıya sahip Amsterdam Donut Koalisyonu tarafından gerçekleştirildi. Ayrıca Kopenhag'ta da politika yapımcılar bu konsepti keşfediyor. Brüksel 2020'nin Eylül ayında bölgenin pandemi sonrası iyileşme dönemine rehberlik edebilecek katılımcı bir yaklaşım olarak modeli kullanmaya başladı. Hırvatistan'da, simit modeli dört farklı şehirde uygulandı. Güvenli ve Adil İşletim Alanı sosyal ve kültürel olarak ayrı biyofiziksel kesitlere bölündü ve her biri de ayrı daha fazla alt mikro analiz alanlarına ayrıldı. Simit görselleştirmesi bize her bölümdeki aşırıya kaçma ve yetersizlik örüntülerini açık bir şekilde gösterir. Zagreb örneğinde, simit yeşil alanların eksikliğini bir gösterge değeriyle (3.18 m²) gösterir ve bu arzulan kişi başı 9 m²lik yeşil kamusal alandan ortalama üç kat daha azdır. İklim değişikliği ve kirlilik anlamında, CO₂ salımı ortalamasının üzerindedir ve kirlilik partikül seviyesi kabul edilemeyecek düzeydedir (Cik 2021).

Kaynak: Cik 2021. Institut Za Političku Ekologiju

Temel ekonomi ve ön tedarik sistemleri

Ekonomiden ne anladığımızı yeniden gözden geçirmemizi sağlayacak kullanışlı çerçeve **temel ekonomi** fikrinde yer alır. Ekonomimiz yeni yüksek teknoloji aletleri mi önceliklendiriyor yoksa onsuz yapamayacağımız ürünleri ve hizmetleri mi? Bu çerçeve ekonomi anlayışımızı yeniden şekillendirmede bize yardımcı olur ve simit modeline dahil edilebilir. Temel ekonomi sağlık, eğitim, gıda tedariki ve aynı zamanda gaz, elektrik, su ve yeterli barınma imkanlarına erişim gibi günlük kullandığımız tüm temel ürün ve servisleri kapsar. 'Günlük yaşamın temelidir' ve bu yüzden de iyi olma hâlinin ön koşuludur. Bu servislerin ön tedarikini garanti altına almak için, yerel ve bölgesel düzeyde kurumlar, hükümete ait, özel ya da sosyo-kültürel organizasyonlar beraber çalışmak zorundadır. Temel ekonomi düşüncesi ekonomimizin her gün varlığımızı ve refahımızı mümkün kılan bölümlerini

önceliklendirmek, genişletmek ve ekolojik hale getirmekle ilgilidir.

Temel ekonomi bizim ana ekonomimiz ve tedarik sistemlerimiz etrafına kurulur (Bärnthaler ve diğerleri 2021):

- a. **Çekirdek ekonomi** ücretsiz, üremeye dair bakım işleri ve ev işi ve gönüllülük gibi hizmetlerden oluşur. Temel ekonominin içerisinde, ekonomimizin bu kısmı bakım, ilişkisellik ve karşılıklık etrafında dirençli bir ekonomi inşa edebilmenin köşe taşı olarak görülür. Buna rağmen, mevcut kapitalist sistem, çekirdek ekonomiyi çoğunlukla göz ardı eder ve aynı zamanda bunu sözde 'üreme' ekonomisi olarak tayin eder. Bu yüzden hem yeniden dengelenmesi hem de yeniden değerlendirilmesi gerekir. Genellikle sosyal tabakanın alt ucundaki kadınlar tarafın-

dan gerçekleştirilmesi yerine, bu ücretsiz emek varoluşsal tedarik sistemlerinin, kamusal hizmetlerin, kamusal altyapının bir parçası olarak kabul edilmeli ve öyle değerlendirilmelidir. Bu çekirdek ekonominin odağında ekonomimizi yeniden tasarlarırken bakım etiğini nasıl uygulayacağımızın açık bir resmi yer alır.

b. Tedarik sistemleri temel ekonomiyi şekillendiren diğer sektörlerden oluşur. Tedarik sistemi “insanların öngörülen ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik kaynakların dönüştürülmesi için birlikte çalışan ilişkili unsurlardan oluşan bir set” olarak tanımlanabilir (Fanning ve diğerleri 2020). Temel ekonominin ‘varoluşsal’ ve ‘zorunlu’ hizmetlerinin genişletilmesi, ekolojik hale getirilmesi ve geliştirilmesi, tedarik sistemlerimizin tüm bu hizmetleri herkes için erişilebilir hale getirecek şekilde dönüştürülmesi anlamına gelir. Örneğin, nasıl olur da kentte yaşayan her bireyin ona uygun bir evde yaşamasını sağlayabiliriz? **Varoluşsal tedarik** devlet veya aracı kurumlar tarafından sağlanan kamusal hizmetlerin ve altyapının bir parçasıdır. Bunlara, enerji kooperatifleri, konut kooperatifleri ve sağlık hizmetleri, enerji sağlayıcılar, eğitim, ulaşım ve su tedariki ve atık yönetimi sağlayan diğer taban örgütlenmeleri dahildir. Buna karşılık **zorunlu tedarik**, belirli kurallara ve yasalara bağlı piyasa dinamiklerine göre düzenlenir. Gıda ve ilaç gibi günlük tüketim ihtiyaçlarını karşılar.

Temel ekonomiye geçiş insanların en temel ihtiyaçlarının karşılanmasında büyük iyileşme sağlar. Şehir bağlamında bu ‘şehir hakları’ olarak tercüme edilebilir: kentte yaşayan insanların şehirdeki kaynaklara ve hizmetlere tam ve eşit erişimi (Qatamin 2020). Bu aynı zamanda insanların şehirlerin kuruluşunda ve dönüşümünde söz haklarının olmasını da içermelidir. ‘Mekânda adalet’ bununla ilgili bir terimdir ve Soja ‘adaletin bir coğrafyası vardır ve kaynakların ve hizmetlerin eşit dağılımı ve bunlara eşit erişim temel insan hakkıdır’ der (Soja 2013). İnsan topluluklarının bakımı temel motivasyondur. Yine de temel ekonomi doğrudan ekolojik olarak daha adil bir toplum sağlamaz. Çünkü gezegenin sınırları bu çerçevenin doğrudan içinde değildir. Sürdürülebilir olmayan tüketici tercihlerine hâlâ alan olabilir. Fakat temel ekonomi, sosyal ve ekolojik bir topluma geçiş için doğru bir köprü görevi görebilir. Bärnthaler ve meslektaşları (2021) tam da temel ekonominin kapitalist sisteme entegre edilmesinin mümkün olması sebebiyle, insan ve insan

dışındaki diğer yaşayan topluluklar ve çevre için bakıma dayalı bir topluma doğru adil ve sürdürülebilir bir dönüşüm için ‘ayrıcılık bir giriş noktası’ olabileceğini ileri sürer.

İnsanların ihtiyaçlarını gezegenin sınırları dahilinde karşılama çabamızda, tedarik sistemlerimizi yeniden düşünmek önemli bir adımdır. O’Neill ve diğerlerinin (2018) vurguladığı gibi ‘insanların ihtiyaçlarının daha verimli bir şekilde karşılanmasının yolu, ihtiyaç tedariklerinin daha az kaynak tüketen alternatiflerle sağlanmasıdır’. Ulaşım sektöründe bu, özel araçların daha verimli olan toplu taşıma araçlarıyla değiştirilmesi anlamına gelebilir. Böylece, şehirlerde yayalar ve bisikletliler için daha fazla alan açılabilir (son IPCC raporlarındaki önerilerden biri budur). **Araştırmalar insanların ihtiyaçlarının daha sürdürülebilir bir enerji kullanımını ile karşılanabileceğini göstermektedir.**

Ancak hiçbir ülke bunu gerçekleştirmez (Vogel ve diğerleri 2021). Genel olarak ihtiyaçların karşılanması enerji kullanımı anlamında birinci seviyede değildir ancak kamusal hizmetlerin kalitesi, halk sağlığı, demokrasi, gelir eşitliği gibi bazı sosyo-ekonomik faktörlerle (tedarik faktörleriyle) ilişkilidir (Vogel ve diğerleri 2021). Bazı tedarik unsurları (örneğin kamusal hizmetler ve elektriğe erişim gibi) faydalı bir rol oynarken, bazılarının (örneğin ekonomik büyüme, ekstraktivizm gibi) insan refahı üzerinde olumsuz etkisi vardır. Bu sebeple kent politikaları faydalı unsurların tedarikine odaklanmalı ve vatandaşlarının sürdürülebilir enerji kullanımıyla iyi bir hayat yaşaması için çalışmalıdır. Bu sadece başka bölgelerle veya milletlerle dayanışma anlamında değil, günümüzün enerji tablosuna bakıldığında bölgeleri daha kendine yeterli ve verimli hale getirebilme potansiyeliyle de ilgilidir. Bu bir tür izolasyonizm olarak anlaşılmalıdır. Tüm Avrupa’da birbirine bağlı bir elektrik şebekesine ihtiyacımız var. Ancak şehirler ve bölgeler ne kadar kendine yeterli haline gelirse, ağır bir şebeke altyapısı ihtiyacı da o kadar azalacaktır.

Temel ihtiyaçlar yaklaşımı

İlgili bir başka yaklaşım temel ihtiyaçlar yaklaşımıdır. Bireysel tüketicilerin sayısız tercihlerini karşılamaya yönelik baskın ekonomik modele bir alternatif olarak, feminist ekonomi üç noktaya dayanan net bir alternatif geliştirmiştir (Holemans ve diğerleri 2021):

- » Ekonomi (oikos-nomia: ev yönetimi) insanlar ve onların temel ihtiyaçlarını yeterli düzeyde karşılama imkânı ile ilgilidir, maddi şeylerle ya da GSYİH ile ilgili değildir.
- » Ekonomi insanların yaşamsal ihtiyaçları ile ilgilidir. Bu temel gereklilikler sayıca sınırlıdır, sonludur ve ekolojik sınırlar dahilinde tatmin edilebilir.
- » Ekonomi sistem düşüncesi yoluyla anlaşılabilir. Sistem düşüncesi insanların, insan olmayan dünyalılarla sürekli ve karşılıklı etkileşimler yoluyla yaşayan ilişkisel varlıklar olduğu fikrine dayanır.

Bu alternatif yaklaşım bize doyurulamaz tüketici istekleri yerine vatandaşların temel ihtiyaçlarına dayanan bütünsel bir ekonomi vizyonu sunar. İhtiyaçlar ve istekler arasında açık bir ayırım yapar. İstekler oldukça öznel ve reklamlardan kolaylıkla etkilenebilir şeylerken, temel insani ihtiyaçlar bir tür evrensellik taşıır (Doyal ve Gough 1991). Bu temel ihtiyaçları gıda ve beslenme, temel eğitim hizmetleri, temel sağlık hizmetleri, hijyen, su tedariği ve barınma olarak kategorilere ayırıyoruz. 'Self determinasyon, kendi ayakları üzerinde durabilme, siyasi özgürlük ve güvenlik, karar alma süreçlerine katılım, milli ve kültürel kimlik ve yaşamda ve çalışma hayatında bir amaca sahip olma" gibi maddi olmayan ihtiyaçları da göz önüne alıyoruz (Streten 1979, 136). Max-Neef tarafından geliştirilen insan ölçeği gelişimi çerçevesi 'ihtiyaç karşılayıcılar'dan bahseder. Temel ihtiyaçlar evrensel olmakla birlikte bu ihtiyaçların karşılanma şekli kültürel olarak şekillenir. Bu, ihtiyaçların piyasa temelli ve ticarileştirilmiş bir şekilde karşılanmasının kişiye özel olmadığının altını çizer.

Reinert(2020) temel ürünleri ve hizmetleri 'refahın içerikleri' olarak görür ve bunlara politik müzakerelerde öncelik verilmesi gerektiğini söyler. Refahı eğer 'temel ihtiyaçların karşılandığı durum' (Griffen 1986, 42) olarak tanımlarsak, insanların tamamının ihtiyaçlarının karşılandığı bir durumun da

olduğu açıktır. Örneğin herkesin bir eve ihtiyaı vardır ancak kimsenin beş eve ihtiyaı yoktur. Bu beraberinde kültürel ve psikolojik bir değişimi de gerektirir. Önerilen bu **yeterlilik ekonomisinde**, vatandaşların refahını gezegensel sınırlara bağlıyoruz. '**Tüketici koridorları**' konsepti (yukarıda belirtilen 'ekolojik ayakizi ve gezegenin adil bölüşümü' ile karşılaştırılabilir şekilde) kentsel politika yapıcılar için kullanışlı bir araçtır ve sorumlu bir tüketim derecesinin ne olduğuna dair net bir göserge sunar. Simit modeliyle paralel ilerler çünkü tüketim koridorları hem 'herkese iyi bir yaşam' sunulmasını mümkün kılan minimum tüketim standartlarını, hem de bazı insanların diğerlerinin iyi bir yaşama erişim imkanını engellemeyecek düzeydeki tüketimine izin veren maksimum tüketim standartlarını' içerir (Fuchs ve diğerleri 2021, 33).

Piyasanın ötesinde: farklı örgütlenme çeşitleri

Mevcut tedarik sistemleri genellikle kapitalist piyasa ilkeleri tarafından şekillendirilir. Bunlar da büyümeye ve kârın maksimize edilmesine odaklanır. Bu temel ihtiyaçların karşılanması için oldukça verimsiz ve hatta buna aykırıdır. Örneğin şehirlerdeki bazı mahalleler 'gıda çölleri' haline gelir, çünkü piyasa aktörleri sadece abur cubur ürünler sunar. Buna ek olarak, kentsel dönüşüm ve konut piyasasının düzenlenmemesi evleri kira geliri sağlanabilecek spekülâtif varlıklara dönüştürür. Bu da karşılığında yaşam maliyetini artırır ve insanların temel ihtiyaçlarını karşılayabilmesini zorlaştırır.

Tedarik sistemlerini gezegensel sınırlar içerisinde refahı sağlayabilecek, bakımı ve yeterliliği ön plana çıkacak şekilde nasıl örgütleyeceğimiz önemli bir sorudur. Piyasa örgütlenmesinden ayrı olarak, tedarik **karşılıklılık ve yeniden dağıtım** ilkeleri ile ve bunun yanında ev idaresi ilkesiyle de düzenlenebilir (Polanyi). Biz de bu yüzden sizi tedarik sistemlerimizi yeniden düşünmeye davet ediyoruz (örneğin piyasanın domine etmediği bir yapıda 'ulaşımı' nasıl örgütleyebiliriz?). **Müştereklerimiz** (karşılıklılığa ve güvene dayalı olarak) ve **kamusal hizmetler**(yeniden dağıtımın bir şekli olarak) tedariğin mevcut örgütlenme şeklini yeniden şekillendirmekte kullanılabilir iki önemli ilkedir (Holemans, 2016).

1. Müşterekler, piyasaya dirençli bir alternatif oluşturur". Vatandaşlar inisiyatif alırlar, kendi kendilerine geliştirilen kurallar uygulanır ve mülkiyet

herkese aittir. Konut kooperatiflerine örnek olarak, örneğin İsviçre'nin Zürih şehrindeki tüm konutların %20'si kooperatiflere aittir ve kira oranları özel konutlara göre ortalama %23 daha düşüktür. Müşterekler kâr mantığının ötesine geçerek, bilgi, kaynak ve altyapının paylaşımına dayanarak güven ve karşılıklılığın gücünü gösterir ve sürdürülebilirlik, sosyal içerme ve eşitlik gibi değerleri benimser. Araştırma bugün enerji, gıda, barınma ve enerji alanlarında bir müşterekleşme dalgası olduğunu gösterir (Holemans 2022).

2. Bir diğer ilke olan kamusal hizmetlere yeniden yatırım yapmak, **yeniden belediyeleşme** adı verilen dalga ile kentsel ölçekte zaten uygulanıyor. Örneğin kentler enerji üretim sistemlerini ve şebeke

kontolünü yeniden ellerine alıyorlar. Covid krizi yeterli kapasiteye sahip kamusal sağlık hizmetlerine erişimin ne kadar elzem olduğunu gösterdi. İnsanlara bakım hizmeti sunmak aynı zamanda onların bakım alabilme konusunda kendilerini güvensiz hissetmemeleri anlamına da gelmektedir.

Amaç piyasalardan tamamen kurtulmak değildir ancak vatandaşların piyasaların hangi alanlarda ve hangi güçlü mevzuat çerçevelerinde bir rol oynayabileceğine demokratik bir şekilde karar verebileceği ve buna ek olarak yeniden dağıtım ve karşılıklılık ilkelerinin geniş bir şekilde uygulanabileceği **ekolojik olarak dirençli ekonomiler** inşa etmektir. Bu tür bir kurumsal çeşitlilik en yüksek ekolojik dirençliliği garanti altına alır (Holemans, 2016).

Şefkatli şehir: dönüştürücü değişimi benimsemek

Bu bölümde, kentsel siyasete ve kent politikalarına ilham verecek somut gelişmeleri ve stratejileri sunuyoruz. Bunlar bir önceki bölümde geliştirilen teorik çerçevenin canlı ve pratik göstergeleridir. Gıda tedariki, döngüsellik ve enerji kullanımı, ulaşım ve barınma gibi alanları aynı zamanda şehrin çeşitli ve kesişimsel kimliklerini yeşil, sosyal ve şefkatli olarak tanımlıyoruz.

Gıda tedariki

Mevcut gıda sistemleri kusurludur. AB'de üretilen gıdanın hemen hemen üçte biri tarladan çatala gelene kadar kaybolurken, her iki günde bir ortalama 33 milyon insan kaliteli bir yemeğe erişememektedir (Eurostat 2018). Ayrıca gıda israfı küresel sera gazı salımlarının %8-10'unu, AB'nin toplam sera gazı salımının %6'sını oluşturur.

Burada kentlerin insanlar ve gezegenler için sağlıklı gıda sistemleri oluşturabilmekte oynayabileceği rolü kısaca tartışmaya açıyoruz. Şehirler hiçbir zaman ihtiyaçları olan gıdanın tamamını üretemedikleri için, kentsel gıda politikası aynı zamanda kırsalla ekonomik ve kültürel bağlantıyı kurabilmek, tarımsal işletmelerin üretiminden abur cubur gibi besin değeri düşük gıdaları çıkarıp yerine hala tarımı, toprağı işleme sanatını seven çiftçiler tarafından üretilen yerel/bölgesel gıdayı koymak için mükemmel bir fırsattır.

Kentsel müşterek gıda tedariki

Alternatif gıda tedarik sistemleri (kentsel) gıda üretimini yeniden değerlendirip, kent sakinlerinin gıda ile olan bağlarını yeniden kurarken, aynı zamanda kamusal-özel ve kentsel-kırsal gibi ikiliklerin kırılmasını sağlar.

Yine de bu durum şehirde arazi kullanım hakkı, erişim ve çevre yönetimine dair pek çok soruyu da beraberinde getirir (McLain ve diğerleri 2014). Bugüne kadar gıda şehir planlamasından sistemsel bir şekilde dışlanmaktaydı (Potchukuchi & Kaufman 2000). Gıda tedarikinin zaten cepte olduğu düşüncesiyle, kamusal alandan çıkarılmış, kırsal politikanın bir alanı olarak görülmüştü. Alternatif gıda tedarik sistemlerinin öneminin anlaşılmasıyla, şehirler kentsel müşterek gıda tedarikinin çeşitli formlarını keşfetmeye ve uygulamaya başladılar. Paris'teki gıda, enerji ve barınma konularını tamamen birleştiren 'tarım şehri' projesinden, Birleşik Krallık'ta şehirlerdeki meyve ve yemiş ağaçlarının yeniden kazandırılması ve hasat edilmesine kadar değişen projeler gerçekleştirildi. Kentlerdeki yeşil alanların sadece maddi olmayan (örneğin fiziksel ve ruhsal sağlığa iyi gelen, sosyal etkileşim alanları gibi) hizmetler veren mekanlar olduğu fikri giderek değişiyor ve aynı zamanda gıda gibi temel maddi ürünler de sağlayabilmesi amaçlanıyor. Dahası, bu maddi ürünler çok şehrin fiziksel (besleyici), sosyal ve kültürel kaynakları olarak çok fonksiyonlu bir fayda sağlıyor (Matacena, 2016).

Gıdanın bireysel tedariki ve topluluk merkezli tarım

Gıdanın bireysel tedariki, somut bir örnek olarak oldukça yaygın bir pratiktir. **Kentsel gıda toplayıcılığı** ile birlikte şehirlerin yoğun yapılarına rağmen uygulanabilir bir çeşitlendirme aracıdır. Ev bahçeleri çatı katlarında, balkonlarda, arsaların ortak bahçelerinde yeşerebilir. Yenilebilir bitkiler kamusal alanlarda, yürüyüş yollarının yanlarını ya da şehir parklarını süsleyebilir. Şehirlerin tamamen kendi gıdalarını tedarik edebilmesi mümkün olmasa da, Doğu Avrupa'da yürütülen vaka çalışmaları bunların tarım pratikleri için kıymetli bir tamamlayıcı olacağını gösterir. Çek Cumhuriyeti'nde, pazar dışı sebze ürünleri ve meyvelerin oranı tüketimin 5'te 2'sini oluşturur. Prag kenti bağlamında, ortalama dört haneden biri gıdasının bir kısmını kendi üretmektedir.

Gıdanın bireysel tedariki **dayanışma, karşılıklılık ve bakım ilişkilerini** gösteren ve devam ettiren pratiklere net bir örnek. Hasat hanenin tüketim kapasitesini aştığında, arkadaşlar, komşular ve akrabalar toplamaları ve tüketmeleri için davet edilebilir. Hasat yüksek sembolik değeri ile bir hediye görevi görür. İnsanlar birbirleriyle ve toprakla, endüstriyel gıda sisteminin kurmakta başarısız olduğu bağlantıyı kurar. Gıdanın bireysel tedariki uzun bir süre ya zengin kentli orta sınıfın ayrıcalıklı bir boş zaman eğlencesi olarak ya da tam tersi toplumun en fakir kesiminin hayatta kalma stratejisi olarak ve üstesinden gelinmesi gereken bir konu olarak görülmüştür. Bu bir gerçeğe tekabül etse de, bizi gıdanın bireysel tedarikini bu şekilde basit ve ayrıştırıcı bir şekilde tanımlamaya zorlayan baskın kapitalist söylemdir. Özellikle bu şekilde bir çerçeveye bu sistemin alternatif ve uygulanabilir bir tedarik sistemi olarak değerini düşürür. Gıdanın bi-

reysel tedariki bir pratik olarak bakım merkezli bir ekonomiyi destekler, kent sakinlerinin birbirleriyle ve çevreleriyle bağlantı kurmasını sağlar ve bunu yeterliliği ön plana çıkararak yapar.

Bu elbette bireylere bir sorumluluk yüklemek anlamına gelmez. Topluluk destekli tarım çiftliklerinde, hanelerden oluşan bir topluluk bir araya gelerek çiftliği destekler. Haneler önden yıllık bir katılım ücreti ödedikleri için gıda üretiminin riskleri ve kazançları paylaşılır. Bakım buradaki en önemli ilkedir: topluluğun bakımı, çiftçilerin bakımı, sağlıklı gıdanın bakımı ve çevrenin bakımı. Profesyonel çiftçinin geçimi garanti altına alınır ve ekolojik tarım pratikleri kullanması için desteklenir. Topluluk destekli tarım üyeleri çoğunlukla toprakla kendi bağlarını da kurabilmeleri için hasada teşvik edilir. Topluluk destekli tarım çiftlikleri pek çok şehirde gelişmektedir. Topluluk destekli tarım ağları yakınlarında bir çiftlik bulmayı kolay hale getirir. Şehir yönetimleri bu hareketi topluluk girişimlerine arazi imkanı sağlayarak destekleyebilir.

Barcelona şehri şehirlerin bölgesel tarım pratikleri üzerinde önemli bir etkisi olabileceğini gösterir. Barcelona politika çabalarının bir kısmı 'yakın gıda' uygulamasını hayata geçirebilmeye odaklanır ve gıdanın kaynağıyla tüketildiği yer arasındaki uzaklığı kısaltmaya çalışır (Covarrubias & Boas 2020). Gıda zincirindeki farklı aktörler arasındaki işbirliğini artırmaya yönelik başka çabalar, sürdürülebilir gıdanın akışının enerji ve su kullanımı ile bağlantısını sağlayacak özel yöntemlere dikkat çekmek ve arazi kullanımını göz önüne almak bu çabaları güçlendirecektir (Covarrubias & Boas 2020; Ochoa, ve diğerleri 2019; Padró ve diğerleri 2020). Kent ve çevresindeki kırsal bölgeler arasında sağlıklı karşılıklı ilişkiler geliştirmek de bu çabaların gerekli bir parçasıdır.

Enerji tedarigi

Gıda haricinde, bir şehir ve orada yaşayanlar enerjisiz yapamazlar. Şehir materyallerden sonra yaşamaya devam edebilmek için çok fazla enerjiye ihtiyaç duyar. Ekolojik olarak dirençli olabilmeye giden yolda şehirler enerji kullanımlarını ve üretimlerini yeniden düşünmelidir. Şehirler enerji konusunda çok daha fazla kendine yeterli hale gelebilmelidir. Bu da ancak enerji talebinin dramatik bir şekilde düşmesiyle ve sadece yeterlilik yaklaşımıyla ihtiyaç duyulan enerjinin tüketilmesiyle ve bunun da bedenlerimiz, topluluklarımız ve çevremiz de dahil olmak üzere tüm 'dünyamıza! bakım ilkesini temel olarak yapmamızla mümkün olabilir. Enerji alanındaki en çok umut veren gelişmelerden biri Pozitif Enerji Bölgeleri projeleridir.

Pozitif Enerji Bölgeleri (PEB)

Pozitif Enerji Bölgeleri (PEB) şehirde tükettiklerinden daha fazla yenilenebilir enerji üreten mahallelerdir. Bu da ancak son enerji kullanımının çok düşük olmasıyla mümkündür. Sadece evlerin ısıtma yönteminin çok verimli olmasını, endüstriyel üretimi, ulaşımın organizasyonunu değil aynı zamanda yeterlilik yaklaşımıyla teşvik edilen sürdürülebilir hayat tarzlarının yerleşmesini de gerektirir. PEBler şehirleri sadece enerji alanında şehirleri ekolojik olarak dirençli yapmakla kalmaz, aynı zamanda daha yalın bu yüzden de daha ucuz elektrik dağıtım ve iletim ağlarını teşvik eder. PEBleri bir standart haline getirerek şehirler karbon sıfır bir geleceğe büyük katkıda bulunurlar. PEBlerin çok önemli yönlerinden biri de Ghent şehrindeki PEB deneyinde deneyimlendiği gibi sosyal -bakım- yönüdür. Mahallenin tüm sakinlerinin örneğin kirada yaşayanların ya da kentsel bir enerji kooperatifine katılmak için yeterli mali duruma sahip olmayanların da katılımının sağlanması büyük önem taşır.

Materyal kullanım: döngüsel bir şehir

Mevcut düzende, şehir metabolizması şehirlerin kaynak ve enerji tükettiği ve atık ürettiği bir şekilde inşa edilmiştir. Bu oldukça doğrusal bir 'al, yap, at' sistemidir. Batı ülkelerinde, kaynaklar genellikle uzak yerlerden tedarik edilir. Aynı şekilde, atık da yine başka ülkelere, hatta başka kıtalara gönderilir.

Bir şehir küresel dayanışma çağrısı yapacağı zaman kaynaklarının çıkarıldığı, işlendiği ve daha sonra atıldığı ya da geri dönüştürüldüğü/yeniden kullanıldığı/tamir edildiği sosyal ve çevresel bağlamların farkında olmalıdır. *Atıklarını ihraç etmesine izin verilmeyen bir şehir hayal edin. Böyle bir durumda ekonomik dokuyu nasıl yeniden düzenlememiz gerekirdi?*

Mevcut ekonomik sistemimiz doğrusaldır. Hammaddeler daha sonra atılacak ürünlerin üretimi için çıkarılır. Bu doğrusal ekonomi modeli artık kullanmadığımız maddeleri, araç gereci ve diğer ürünleri atmamızı normalleştirir. Döngüsel bir ekonomide bu durum farklı yaşanır. Teoride döngüsel ekonomide atık bulunmaz; ürünler ya yeniden kullanılır, tamir edilir ya da dönüştürülür. Bu tüm sektörlerde böyledir: tarım ürünlerinden kıyafetlere, elektronik aletlerden inşaat malzemelerine kadar. Ürünler geri dönüştürülmüş hammaddelerden yapılır, uzun ömürlüdür ve tasarımları tamiri ve verimli bir şekilde geri dönüştürülmesini destekler. İlk tasarım aşamasında döngüsellik hesaba katmak çok önemlidir. Hedef hammaddelerin kullanımını mümkün olduğunca uzun tutmak olmalı, böylece atık depolama sahalarına gerek kalmamalı, maden projelerinin sayısı azalmalıdır.

Buna rağmen mükemmel bir döngüsel ekonomi diye bir şey yoktur. Dönüştürülme sürecinde her zaman bir değer kaybı yaşanır. Tüketimi azaltma ve yeterliliğe odaklanmanın önemi bakidir. Döngüsellik sistem yaklaşımı dahilinde kısmi bir çözüm olarak sunuyoruz. Şehirde politika yapımcılar maddelerin döngüsel kullanımını ve atık yönetimini teşvik edici stratejiler uygulayabilir.

Kentsel atık manzaraları: Bijlmermeer

(Amsterdam) ve Scampia (Naples) örneği

Mazzarella & Remoy (2021) döngüsel düşüncüyü 'kentsel atık manzaraları' dedikleri, şehirde ayrışmanın ve sosyal dışlanmanın deneyimlendiği, sosyal ve çevresel bozulmaya sebep olan fenomene uygular. Bijlmermeer (Amsterdam) ve Scampia (Naples) gibi kentsel çevrelerin süregelen dönüşümünü inceledikleri çalışmalarında, bu kentsel

atık manzaralarının sosyal ve çevresel yeniden canlanma için büyük potansiyele sahip oldukları sonucuna varırlar. Döngüsel düşünce çerçevesinde bu yerler yeniden değerlendirilerek Simit Ekonomisinden ve döngüsel ekonomiden ilham alan vatandaş katılımı ve politika çerçeveleri yoluyla dönüştürülebilir (Mazzarella & Remoy 2021). Bu döngüsel düşünce radikal bir şekilde kentsel dönüşüm uygulamalarına karşı çıkar. Kentsel dönüşüm kamusal alanların ve mahallelerin değerini artırarak, konut fiyatlarında artışa sebep olur. Bu durum kentsel atık bölgeleri döngüsel olmayan bir şekilde dönüştürdüğü zaman ortaya çıkar. Bu mahallelerin şehrin sosyal dokusuna dahil edilmesinde başarısız olunması, bunun yerine burada yaşayan insanların yerlerinden edilmesi ve şehrin genellikle çeperindeki başka bölgelere yerleştirilerek aynı durumun tekrarlanmasına sebep olur.

Döngüsel yenilenmeyi etkileyen en önemli faktör mimaridir. Hem Bijlmermeer'de hem Scampia'da döngüsel mimari büyük betonarme konut sitelerinin yıkılması ve böylece daha insan onuruna yakışır ve kaliteli konut hizmetleri, yeni kamusal alanlar, sokak düzenekleri, yeşil bakım ve buna eşlik eden istihdam olanaklarının sunulması ile başladı. Böylece bir yaşam alanı ve bağlantı kurulabilecek mekanlar yaratmakla kalmadı, aynı zamanda şehrin geri kalanına da bağlantılar açmış oldu. Yazarların da belirttiği gibi:

"Bir mahalle mekanlar ve sakinleri arasındaki ilişkiler olarak tanımlansa da şehrin geri kalanıyla sinerji ve bu mahallede yaşayanlara sunulan istihdam olanaklarının sosyo-ekonomik koşulları fark yaratmaktadır. Hem Bijlmermeer'de hem de Scampia'da, orijinal mimarinin tamamen değiştirildiği bölgeler tamamen yeni bir kentsel kimlik kazanmış durumda." (Mazzarella & Remoy 2021, 5)

Kamusal şehir idaresi bu makro ölçüdeki değişikliklerde önemli bir rol oynadı ancak insanların katılımı da oldukça önemliydi. Topluluk aktörlerinin aşağıdan yukarı katılımı ve mahalleyle olan güçlü bağları, genellikle mekânların ve binaların kaderinde belirleyici rol oynadı. Hem Bijlmermeer'de hem Scampia'da bazı konut siteleri yaşayanlarının silinmesini istemediği bir tarih taşıyordu. Böyle yerler ortak hafızanın bir sembolü olarak ve bağ kuran bir tarihi miras olarak korundu.

Döngüsel şehir fikri stratejik aşamada var olduğunda, sosyal ve çevresel sınırları göz önüne aldığımızda, vatandaş katılımı ve aşağıdan yukarı

örgütlenen onarıcı pratiklerle, şehirler kapsayıcı bakımın ve bağlantının yükseldiği ortak hayalin ürünü mekânlara dönüşebilir. Bijlmermeer ve Scampia gibi yerlerdeki kamusal hizmetler, örneğin uygun fiyatlı konutlar sağlama, herkesin kullanımına açık kamusal alanlar oluşturma ve yerel tarihi ve bununla yerleşik ilişkileri koruma kentsel mekânların sağlam bir sosyal dokuya döngüsel bir biçimde eklenmesini sağlar. Bijlmermeer örneğinde, döngüsellğe, sosyal içermeye ve sosyal refaha doğru yaşanan dönüşüm bir simit ekonomisi stratejisi dahilinde gerçekleşir ve gezegensel sınırları da hesaba katar. Bu Amsterdam şehrinin toplam enerji kullanımını düşürerek yeterli tedarik sistemleri oluşturma yönündeki aktif çabasının bir parçasıdır.

Kamu satın alımları

Kamu alımları şehirlerin sahip olduğu kaldıraç gücüyle sürdürülebilirlik ve döngüsellik anlamında taleplerini iletebildikleri bir başka alandır. Uluslararası düzeyde bir araya gelindiğinde, şehirlerin kaldıraç gücü yüksektir. Örneğin bilişim ve iletişim teknolojilerinin satın alımını göz önüne aldığımızda, bu ürünlerin üretiminin büyük bir çevresel ve sosyal etkisi vardır (Burvenich 2018). Bu ürünlerin tedarik zincirinin takibi zordur ve sürdürülebilir ve adil teknoloji ürünü ticareti nadirdir (Bunun için çalışan şirketler olmasına rağmen, örneğin Fairphone). Bu soruna bir çözüm bulmak ve teknoloji ürünlerinin üretiminde bir değişim talep etmek amacıyla Electronics Watch adlı bir örgüt kurulmuştur. Bu bilişim ve iletişim ürünlerinin tedarik zincirinde çalışan işçilerin çalışma koşullarını inceleyen bağımsız bir izleme örgütüdür. Kamuda satın alım yapanlar da üye olabilir ve böylece işçilerin koşullarının iyileştirilmesi için gerekli gücü ve kaldıraç etkisini yaratabilirler. Burada odak sosyal meselelerdir, ancak bu ilham verici örnek bize işbirliğinin ve satın alım gücünün birleştirilmesiyle ortaya çıkan gücü gösterir. Avrupa'da, birkaç şehir ve üniversite EW'ye katıldı; Ghent, Barcelona, Amsterdam, Utrecht ve Stockholm şehirleri ve University of Ghent, University of Westminster, Kingston University London ve University of Sussex gibi.

Mekan, Ulaşım ve hayat kalitesi

Şehirlerdeki dönüştürücü değişimin dördüncü alanı mekân, ulaşım ve bunların hayat kalitesiyle olan ilişkisidir. 'Neden Şehirler Yolları Arabaların Elinde Almalıdır?' adlı makalesinde Gössling(2021) arabaların geniş kapsamlı erişilebilirliğinin biyolojik çeşitliliğe ve hayat kalitesine olan hava kirliliği, sıkışıklık, gürültü ve trafik kazalarındaki yaralanmalar gibi negatif etkilerini listeler. Bunlar ekolojik, ekonomik, sağlıkla ilgili, psikolojik ve sosyal bedelleriyle birlikte gelir. Covid-19 salgını ve sonucunda yaşanan karantinalar şehirlerimizi yeniden düşünmemiz gerektiğini ve vatandaşların hayat kalitesini artırmamız gerektiğini apaçık ortaya çıkardı. Ve bütünsel bir bakış açısından görülebildiği gibi, radikal değişim için sadece arabaların sayısını azaltmaktan çok daha fazlası gerekiyor. Bu yeni, daha yaşam dolu ve yaşanabilir bir şehir hayalinin sadece başlangıcı. Bu tür bir vizyon ulaşım, mekansal planlama ve barınma gibi alanlardaki fikirleri de için içine katmak zorundadır.

15 dakikalık şehir

Şehri yaşamak için daha iyi bir yer haline getirecek ilham verici bir şehir planlama yaklaşımı '15 dakikalık şehir' konseptidir. Bu konsept ilk defa Carlos Moreno tarafından sunulmuştur. Moreno (2021) vatandaşların tüm temel ihtiyaçlarına yürüyerek ya da bisikletle maksimum 15 dakikada ulaşabildiği bir kentin savunuculuğunu yapar. Kentin altı temel işlevi yaşamak, çalışmak, ticaret, sağlık hizmeti, eğitim ve eğlencedir. Bu otomatik olarak yaşayanların sosyal bağlarını güçlendirecek ve güven oluşturacak şekilde vatandaşların kentteki faaliyetlere katılmalarıyla daha güçlü bir sosyal dokunun ve daha sağlıklı bir kent manzarasının oluşmasına rehberlik eder. Daha az araba ve daha az ulaşım da vakit geçirme, hem arabalardan hem de fosil yakıtların çıkarılmasından ve işlenmesinden sorumlu enerji santrallerinden kaynaklanan emisyonları azaltacağı için, şehrin doğasına pozitif etkide bulunur. Bir diğer önemli etkisi de kamusal alanların başka kullanımlara yer açacak şekilde boşalması olacaktır (örneğin yeşil alanlar, sosyal birlikteliği teşvik edecek mekanlar vs.).

15 Dakikalık Şehir konseptini ona eşlik edecek stratejilere rehberlik edecek bir çerçeve olarak kullanırken daha fazla dikkat etmemiz gereken bazı unsurlar bulunur. Bunlar şehrin her kesimden

insanı içereceğini ve onlara bakım vereceğini garanti altına alacak unsurlardır. Beeckmans ve diğerleri(2021), batılı kentli orta sınıfın evden çalışma ihtimallerinin nasıl sıklıkla norm olarak kabul edildiğini yazar. Pek çok insan ve iş kolu için evden çalışma ihtimal dahilinde değildir. Aynı zamanda pek çok insan için pek çok farklı sebepten dolayı, ulaşım sadece doğrudan ulaşabildikleri mahallelerle sınırlıdır. Ulaşım ile ilgili tartışmalar yüksek gelir grubundan insanlar için olmanın ötesine geçmeye çalışmalıdır. Dahası, şehri 15 Dakikalık Şehir haline getirebilmek kentsel dönüşüm riskini de artırır. 15 Dakikalık Şehir konseptinin şehir konseplerine kullanışlı bir çerçeve sağladığı söylenebilir, ancak buna gerekli denetimler eşlik etmelidir. Adil bir 15 Dakikalık Şehir uygun ücretli konut ve herkesin refahını garanti altına alan politikalar içermelidir.

Bu da bizi, şehirlerin sosyal ve ekolojik olarak adil bir dünyaya dönüşümde bir rol oynayabileceği alan olan barınmaya getirir.

Barınma

Temel ekonomi çerçevesinde bir ev temel bir ihtiyaç olarak görülür, hem sosyal hem de maddi olarak. Bu en son yaşanan Covid-19 sağlık krizi sırasında oldukça belirgin hale gelmiştir. İşler ve bakım aynı çatı altında birleştiğinde, evler daha değerli bir ürün haline geliyor (Aernouts 2022) Ancak, 'evimiz' dediğimiz mekânlara ne kadar değer atfettiğimizi acilen sorgulamamız gerekiyor.

Politik ekolojik analizleriyle bilinen David Harvey (2014) barınmanın kullanım ve değişim değeri arasındaki farkın gerçekten belirgin hale geldiği bir alan olduğunu söyler (Harvey 2014). Konutlar eş benzeri olmayacak bir şekilde spekülasyonun bir konusu haline geldi ve ticareti yapılabilir bir ürüne ve para biriktirilecek bir kumbaraya dönüştü. Servet temelli bir refah anlayışının köşe taşı haline geldi (Harvey 2014; De Decker & De Wilde 2010). Ancak bir konutun, ticaretin konusu haline gelmesi, onun asıl işlevine ve amacına engel oluşturur. Bu işlev ve amaç da temel ihtiyaçların sağlayıcısı olmaktır. Bunun yerine konutlar mekansal ve maddi eşitsizliklerin dağıtıcısı haline gelir (Aernouts 2022). Bunun ışığında, pek çok başka akademisyenle birlikte biz de konut sektörünün ticarileştirilmemesi gerektiğini savunuyoruz. Bu her anlamda nitelikli ve sürdürülebilir bir barınma sağlamasıyla çok daha adil ve çeşitli bir kentsel manzaranın oluşmasına

izin verecektir. Alternatif pratikler ve bunu destekleyen politikalar mevcuttur ve Avrupa'nın çeşitli yerlerinde giderek daha fazla uygulanmaktadır. Bu bölümde bazı somut ve etkili örneklere bir giriş yapmayı öneriyoruz.

Aernouts (2022), öncelikle sosyal konutların alınması gereken en önemli önlem olarak kalması gerektiğini söyler. Arazilerin ve evlerin kamusal mülkiyeti kolektif ihtiyaçların ve uzun dönemli amaçların önceliklendirilmesine izin verir. Kamusal mülkiyet yoluyla, fiyatlar üzerinde kontrol, ulaşılabilirlik, çevresel sürdürülebilirlik sağlanarak şehirler spekülasyon ve finanslaştırılmış dönüşümden korunabilir ve kentsel dönüşüm sıkı bir politik demokratik kontrol dahilinde tutulabilir.

İsveç, Hollanda ve Fransa gibi ülkelerin bütünsel bir model dahilinde, toplumun tüm kesimlerinin hükümet desteğine ulaşabildiği, farklı stratejilerle ilerleyen bir sosyal konut uygulaması tarihi bulunur (Scanlon ve diğerleri, 2015; Winters & Elsinga 2008). Bu uygulama genel eşitsizliği azalttığı gibi, sosyal karşılaştırma mekanizmasına karşı çıkar ve daha fazla, büyük ve lüks evler inşa etmenin yarattığı statü çekiciliğini azaltır. Yaşadığımız mekanları kamusal mülkiyet ve yeniden dağıtımla kolektif olarak yeniden değerlendirmek barınmayı ekonominin büyüme odaklı bir unsuru olmaktan çıkarıp nitelikli ve temel bir tedarik sistemi haline getirerek, kentlerin refahını artırır (Schneider, ve diğerleri 2011).

Onlarca yıldır süren konut krizi ve özel mülk sistemlerine karşı oluşan politik direniş süresince, kamuyu, özel sektörü ve sivil toplumu bir araya getiren pek çok hibrid çözüm yolları ortaya çıktı. Konut inisiyatifleri ve topluluk arazisi vakıfları gibi tabandan örgütlenen yerel inisiyatifler, topluluk mülkiyetinin ve spekülasyonla mücadele edecek artı değere sınırlamalar getirmenin değişik formlarını keşfetmeye çalışmaktadır. En göze çarpan başarılar bu inisiyatiflerin mali destek, tanıtım ve yasal çerçevelerin oluşturulması gibi giderek daha fazla hükümet desteği alabilmeleri olmuştur (Aernouts & Ryckewaert, 2018). Aynı şekilde bu mahalleler sosyal ve sürdürülebilir yatırımla ilgilenen özel sektöre de açıktır (Aernouts, 2022).

Daha somut bir anlayışa ulaşabilmek için, giderek artan ortak konut projelerine daha yakından bakalım. Avrupa'daki ortak konutların tarihi yerel örgütlerin farklı konut politikalarından nasıl değişik şekillerde etkilendiklerini ve kendilerinin de aynı

şekilde kent politikalarını nasıl etkilediklerini açıklar.

Ortak konut 'konutun bireysel ya da özel bir form yerine kolektif bir formda ele alınması' anlamına gelir (Thörn ve diğerleri (...), 2020). Bu tanımla aynı çizgide olan Guillermo Delgado (2010) ortak konutu 'bir direniş türü' olarak tanımlar ancak 'ortak konut projelerinin mevcut konut piyasasına bir alternatif olabilmesini belediyelerin konuyu sahiplenmesine ve sunduğu paylaşma imkanına bağlı olduğunu' belirtir (s.54). Avrupa'nın farklı yerlerinde ortak konutlar farklı politikalarla etkilenerek, bir başkasıyla konut 'paylaşma' ihtimalini etkileyen farklı koşullarla karşılaşır. Avrupa şehirlerindeki bu farklı çıktılarını incelemek bunlardan bir takım dersler çıkarmamızı sağlar.

İlk örnek olarak ortak konut pratiklerin beşiği Danimarka'yı ele alalım. Konut kooperatiflerine yapılan devlet desteği Danimarka'da 80'lerde başlayan ortak konut dalgasının temel nedeniydi. Ancak devlet desteği sona erdiğinde, ortak konut tekrar yoğun bir şekilde ev sahibinin ikamet ettiği forma büründü (Larsen, 2019, s.33). Bu düşük ve daha düşük gelir grubundaki insanların dışarıda kalmasına sebep oldu. Paylaşma imkanı ve kentin bu sakinlerine de özen göstermesi spekülasyon fırsatları sebebiyle çekici gelmemeye başladı. Bu şekilde bir ortak konutun olmaması sosyal ve mekânsal eşitsizliklerin de yükselmesine katkıda bulundu (Clark 2005).

Almanya ve İspanya'daki örnekler bize ortak konut girişimlerinin, belediye bu kooperatif çabalarını desteklediğinde tam zıttı sonuç verdiğini gösteriyor. Almanya'da Hamburg şehrinde, ortak konut kazançlı bir piyasa unsuru olmasına rağmen, bu grupların çoğu projeleri için 'spekülasyon olmayan mülkiyet şekillerini' koruyup, devam ettirmişlerdir. Statüleri değişim değerinden çok kullanım değerine vurgu yapar (Scheller 2019, 69). Hamburg'un nasıl başarılı bir örnek olduğunu incelerken, Scheller şunu iddia eder:

"Bu tür bir gelişme, her şeyden önce devletin yasal ve finansal desteğinin sağlanmasına, ardından da projelerin sınırsız otonomisine ve kendi kendini örgütlemesine bağlıdır. İşbirliğine dayalı demokratik kullanım için arazilerin kâr amacı gütmeyecek bir şekilde tedarik edilmesi bu amaçta özellikle umut veren bir araçtır." (69)

Barcelona şehrinde, Hamburg'ta ve diğer pek çok şehirde olduğu gibi, ortak konut trendi giderek yükselen konut kriziyle genişleyen endişelere karşı oluşan politik mücadelenin ayrılmaz bir parçası. Başarılı ve 'spekülatif olmayan küçük bölgeler' sunmasının yanında, sürdürülebilir barınma formları denemeleriyle alternatif ve sosyal olarak adil barınma politikalarına doğru dönüşüme önderlik edebilirler (Scheller 2019, 70). Genişleme ve değiştirme kabiliyetleri, şehri dönüştürmeleri gibi başarıları çoğunlukla belediyelerin onları güçlendirmeye ne kadar gönüllü olduğuna bağlıdır. Bu yüzden biz de bu tür projelerin daha eşitlikçi, dinç ve adil bir şehir için görünür olması ve çabalarının desteklenmesi gerektiğini iddia ediyoruz.

Şenliklilik

Gıda, su ve enerji gibi temel ihtiyaçlarımızın dışında, insanların doğal olarak bağlantıya ve bir topluluğa ait olmaya, yaratıcı ve bağımsız bir şekilde ilişkilenebilirliğe ihtiyacı vardır. Bu anlamda birlikte keyifli bir şekilde yaşamak, farklılıklarımız ve çeşitliliklerimizle birlikte yaşamayı vurgulayan toplumsal bütünleşmeden farklıdır. Günümüz toplumunda, pek çoğumuz tüketim toplumunun baskın normlarına uyma baskısını hissederken aynı anda bir bağlantı ve bağımsızlık eksikliği yaşıyor. Kâr, üretkenliği ve maddi mülkiyeti farklı tür akrabalık ve saygıdan daha çok önemseyen bir toplumda sonuç sosyal izolasyon, fazla tüketim ve ruhsal sağlık sorunları olur. Şehirler insanlara daha büyük bir topluluğun bir parçası olma fırsatı sunarken çok önemli bir rol oynar. Örneğin eğer insanlar bir şey tüketme ihtiyacının veya baskısının olmadığı açık yerlerde buluşabilişlerdi, bu karşılıklı değiş tokuş daha duyarlı bağların oluşmasını sağlayıp bir mekân duygusu yaratabilirdi.

Kamusal alan ve şenliklilik

Covid-19 salgını ve ardından gelen karantinalar toplumdaki sosyal farklılıkları göz önüne serdi. Karantina büyük bahçelere sahip geniş evlerde yaşayanlarla, küçücük bir apartman dairesine sıkışık kalmış insanlar için farklı anlamlara geliyordu. Artık daha rahat hareket edebiliyor olsak da farklılıklar devam ediyor. Herkese açık kamusal alanların önemi çok daha net ortaya çıktı. Şehirde yaşayanlar için bir parka veya meydana yakınlık onların

iyiliğine büyük katkıda bulunuyor. Daha sonra da tartışacağımız gibi özellikle yeşil alanlar ruhsal ve fiziksel sağlığımız için büyük önem taşıyor.

Kamusal bir alan özelleştiğinde bu şenliklilik fırsatlarına zarar verebilir. Hollanda'nın Leiden şehrindeki Singelpark'ta, üniversitenin parkın bir bölümüne sahip olmasıyla yaşanan çarpıcı örnekte olduğu gibi. Bu çimenlik alan yıllarca öğrencilerin oturup rahatladığı, muhabbet ettiği bir yerdi. Ancak üniversite öğrencilerin burada oturmasını engellemek için çimenleri kaldırıp yerine bitkiler ekmeye karar verdi. Bu etraftaki ve yine üniversiteye ait az sayıda ancak etkili birkaç evin isteği üzerine yapılmıştı (ten Hooven 2022). Bu durumda özel çıkar kamusal çıkarın önüne geçti. Daha sık karşılaşılan bir örnek de evsiz insanların uyuyabilecekleri bir yer bulmalarını engellemek için banklara çok sayıda kol dayama yerlerinin eklenmesidir. Bu tür bir altyapı sadece evsizleri değil hepimizi etkiler. Şehirde başkalarıyla tanışmamıza engel olur. Noreena Hertz buna düşmancıl mimari adını verir: "dışlamaya odaklanan kentsel tasarım, topluluk oluşumunu engelleyerek tasarlar ve bize kimin hoş karşılandığını ve kimin hoş karşılanmadığını anlatır." (Hertz 2020)

Şehirler dışlamayı teşvik etmek yerine, sosyal bağların ve toplulukların kurulmasında bir rol oynayabilir. Kent konsetleri yerel inisiyatiflerle birlikte çalışabilir ya da kendi topluluk inisiyatiflerini başlatabilir. [Kounkuey Design Initiative](#) (KDI) yerelden topluluk örgütlenmesine ilham verici bir örnektir. Los Angeles ve Stockholm'da ve aynı zamanda Kenya'daki Kibera gayri resmi yerleşiminde aktiflerdir. Katılımcı planlama ve tasarım modelleriyle, Kibera'nın kentsel atık alanlarını sosyal bağların kurulmasını teşvik edecek kamusal alanlara çeviriyorlar. Bu süreçte, farklı kesimlerden insanlara mahallelerini şekillendiren süreçlerde karar alım gücünü paylaşma fırsatı sunuyorlar. Bu mekânların fiziksel olarak dönüşümüyle, topluluğu dahil ediyor ve ekonomik ve sosyal fırsatların yaratılmasını sağlıyorlar. Sürecin ilk aşaması dönüştürülecek alana karar verilmesi olurken, bunu topluluğun ihtiyaçlarının belirlenmesi takip ediyor: örneğin 'eğitim olanakları ve ekonomik imkânlar' ve 'temiz ve güvenli bir çevre' gibi. İhtiyaçların belirlenmesi ve topluluğun inşaat aşamasından önce kapasitesinin artırılması için çeşitli topluluk atölyeleri düzenleniyor.

Ancak, kamusal mekân yönetimi sadece yereldeki vatandaş inisiyatiflerine bırakılmamalıdır. Yerel

hükümetlerin bu şenlikli yaşam dünyasını geliştirmede oynayacağı önemli bir rolü bulunur. Fiziksel çevre ve mekansal planlama bunun anahtarıdır. Uygun sosyal altyapı, örneğin insanları bir araya getirmek için tasarlanmış ilgi çekici kamusal alanlar (kütüphaneler ve parklar gibi), faaliyetler ve insanların aktif olarak katıldığı inisiyatifleri desteklemek, gönüllülük seçenekleri sunmak vs. bireyin hem kendi bireyselliği ile hem de bütünün değerli bir parçası olarak kendini ait hissettiği, değerli görüldüğü ve hoş karşılandığı bir topluma doğru gidecek olası stratejilerdir.

Buna ek olarak, kamusal alanların tasarımının ve kullanımının insanların ruhsal sağlığı üzerinde de etkisi bulunmaktadır. Holemans (2017) kârsız mekânları savunur. İnsanlar kamusal alanlarda ne göreceklerini seçemeyeceklerinden, reklamlar da bu mekânlardan kaldırılmalıdır. Araştırmalar bunun vatandaşların iyiliğine doğrudan pozitif etkisi olduğunu gösterir. İnsanlar 'bir şeye ihtiyaçları olduğunu' düşünmeye yönlendirilmediklerinde daha mutludur, daha kendilerine güvenli ve halinden memnundur. Bu tabii aynı zamanda tüketim toplumundan insanların iyiliğini ve yeterliliği temel alan bir topluluğa geçilmesinde de önemli bir çözüm yoludur. Size iyi geleceğini iddia eden bir ürünü satın almak, bu hissin kısa süreli olduğunun keşfedilmesiyle daha fazla tüketime yol açar. Bu gezegenimiz için yıkıcıdır. Yüksek gelir grubunda bir ülkedeki ortalama tüketim yılda kişi başı 28 ton materyaldir. Grenoble, bu çok bilinen (uluslararası şirketlere ait) reklam panolarını kamusal alanlardan kaldırarak yerine sivil toplum örgütlerinin faaliyetleri ile ilgili bilgiler yerleştiren örnek kentlerden biridir.

Sonucu ama bir o kadar önemli bir başka konu şenlikli şehirlerin sessiz mekânlarının olmasıdır. Gürültü kirliliği ciddi ama hafife alınan, pek çok sağlık sorununa, strese ve hastalığa yol açan bir problemdir (WHO 2011). Yoğun şehirlerde yaşayan insanlar bundan en çok etkilenenlerdir. Şehirler insanların rahatlamak için gelebilecekleri sessiz kamusal alanlar yaratmayı da göz önünde bulundurmalıdır. Sessizlik ve sinir sistemini dinlendirmek yani iyi bir sağlık için gerekli bu iki şey sadece kırsalın ayrıcalığı olmamalıdır.

Doğaya erişim

Sağlıktan söz etmişken, şehrin doğayla olan bağlantısını ziyaret etmeye devam edeceğiz. Bunun gezegenimizin sağlığı ve insanların iyiliği için faydalı olma potansiyeli bulunur.

İnsanlar arasındaki bağlantıya ek olarak, insan olmayan doğayla olan bağlantı da ruhsal sağlığımız için önemli bir rol oynar. Yeşil alanlara erişimin stresi azalttığı, fiziksel egzersizi teşvik ettiği ve sosyal iletişimi kolaylaştırdığı görülmüştür. Kanada'da yürütülen bir araştırma bize bir mahallede ağaçların bulunmasının "sağlığımız ve iyiliğimiz üzerinde büyük paralara sahip olmaktan çok daha fazla etkisi olduğunu" gösterir (Hickel 2021). Pencerenizden göreceğiniz küçük bir ağaç veya yeşil manzara bile iyiliğinize katkıda bulunabilir. 1 km uzaklıkta yeşil ve mavinin (suyun) bulunmasının hasta tarafından beyan edilen ruhsal sağlığa, anksiyete ve depresyonu azaltma ve konsantrasyonu ve kişisel gelişimi iyileştirme etkisi vardır (de Vries ve diğerleri 2016; Simoens ve diğerleri 2014). Şehir planları bu yüzden şehir boyunca yeşil ve mavi geçiş bölgeleri ve mekânları içermelidir. Tıpkı Kopenhag şehrinin onlarca yıldır yaptığı gibi.

Bu mekânlar buluşma mekânları olarak sosyal bütünleşmeyi teşvik eder ve bir topluluk hissinin oluşmasını destekler. Çalışmalar ağaçların, çimenin ve algılanabilir miktarda yeşiliğin komşular arasındaki sosyal iletişimin miktarını ve kalitesini artırdığını gösterir. Yeşil alanlar bu yüzden toplulukları güçlendirmede önemli bir rol oynar. Giderek yaygınlaşan yalnızlığı ve sosyal izolasyonu azaltma stratejisinin bir parçası olabilir. Bu özellikle dar faaliyet alanları ile daha az mobil olan yaşlılar için önemlidir (Kemmerman & Timmermans 2014). Aynı zamanda en gençlerimiz için yeşil alanlara erişim bilişsel gelişimleri ve fiziksel hareketlilikleri (koordinasyon, denge ve çeviklik gibi) için elzemdir ve dikkat bozukluklarını ve hiperaktiviteyi azaltır (Simoens ve diğerleri, 2014). Dahası, daha fazla ağaçla kaplı mahallelerde daha az sayıda suç (saldırı, hırsızlık, uyuşturucu kullanımı gibi) işlendiği görülmüştür (Hickel 2021; Simoens ve diğerleri 2014).

Sosyal bütünleşmeye ve ruhsal sağlığa ek olarak, yeşil alanlara yakınlığın fiziksel sağlık açısından

da, örneğin sıcaklığı düşürmesiyle, pozitif etkileri bulunur. Yeşil ve mavi alanlara sahip mahallelerde sıcaklık stresi (ki iklim değişikliğiyle ciddi bir problem haline gelmektedir) önemli ölçüde daha azdır. Üstelik şehirlerimizdeki yavaş katillerden biri de trafik ve sanayi kaynaklı hava kirliliğidir. İnce parçacıklar çevresel sağlık sorunlarının tamamının %75'i ile ilişkili bulunmuştur. (Simoens ve diğerleri 2014). Daha fazla yeşil alana ve ormana sahip mahallelerde hava daha sağlıklıdır. Yeşil bir çevre aynı zamanda fiziksel egzersizi de teşvik ederek genel olarak sağlığı ve bağlılığı güçlendirir.

Tüm bu sebeplerden dolayı yeşil alanlar yaratmak ve ağaç dikmenin yollarını bulmak bir şehrin sorumluluğudur. Ve neden şehirlerimizi insanların gerçekten doğayla ve doğanın içinde yaşadığı yeşil birer merkeze dönüştürmüyoruz? Günümüzde, insanların çoğunluğu günlük yaşamlarında doğayla bir bağlantı deneyimlememektedir. Flanders gibi bölgelerde insanlar vakitlerinin %85'ini kapalı alanlarda geçirir (Simoens ve diğerleri 2014). Doğal alanlarımızı korumanın, onları yeniden üretmenin ve doğayla olan bağlantımızı canlandırmanın hem insanın hem de gezegenin iyiliği için kayda değer bir pozitif etkisi olacaktır.

Hayal Şehir, Pazartesi 29 Nisan 2030

Bir hafta sonra, Fatima ve Flip Geçiş Festivali'nde yapılan planlardan çok memnundur. Toplaşma şehirleri daha sürdürülebilir bir geleceğe yöneltecek, geleceği güvenli ve ekolojik olarak dirençli bir ekonominin yapı taşlarının ne şekilde geliştirildiğini değerlendirme fırsatı sunmuştu. Kent konseyi tarafından desteklenen vatandaşlar bir enerji kooperatifi başlatmış, iki Topluluk Destekli Tarım Çiftliğinin kurulmasına yardım etmiş ve çoktan beş konut kooperatifi önemli sayıdaki ilk bina grubunu spekülasyon piyasadan çekmeyi başarmıştır. Topluluk araba paylaşım inisiyatiflerini ve her mahallede kurulan sebze pazarlarını da buna ekleyince, bütün hepsi oldukça umutlu görünmekteydi.

Yine de festivalde oldukça zor sorular da sorulmuştu. Fatima aynı zamanda bunun bir ölçek meselesi olup olmadığını, sadece büyük örgütlerin yükselmesine izin verip vermediğini de merak ediyordu. Bir başka katılımcı farklı inisiyatiflerin nasıl birbirlerinden bağımsız olarak geliştiğini eleştirmişti. Ancak ortak akıl sayesinde, iyi cevaplar verilebilirdi. Ölçeği büyütme muhtemelen doğru yol değildi, çünkü insan faktörü ortadan kaybolabilirdi. Bu yüzden Flip ortaya çiftlikteki gönüllü çalışmasında öğrendiği muhteşem fikri sundu: Çilek bitkilerinin dağılma modeli alternatif ve topluluk temelli bir ekonominin inşa edilmesinde ilham verici olabilirdi. Bir çilek bitkisi her sene büyümmez ancak kollar atarak yayılır. Bu kollar ana bitkiden birazcık uzağa gider, toprağa kök salar ve 'yavru bitkiler' denilen yeni bitkiler üretir.

Örneğin her konut kooperatifinin on farklı grubun arazileri ve binaları spekülasyon piyasadan çekerek kendi alternatif konut formlarını başlatmalarına ilham olduğunu hayal edin. Ve başka inisiyatiflerin de aynısını yaptığını. Tüm bu inisiyatifler bir tür kentsel federasyonda birleşebilir. Ve evet, çeşitli inisiyatiflerin bir sinerjiye ihtiyacı vardır. Bu da yararlar silsilesi içinde çalışılarak yapılabilir: her inisiyatiften bir başka inisiyatifi güçlendirmesi ve hızlandırması açık olarak istenebilir.

Ve tabii ki, diğer şehirlerden öğrenmek önemlidir. Bu yüzden Fatima'nın liderlik ettiği grup Zagreb'teki, Amsterdam'daki, Vitoria-Gasteiz'deki, Üsküp'teki ve İstanbul'daki benzer inisiyatiflerden oluşan bir internet topluluğu oluşturacak. Örneğin nasıl arabsız bir mahalle oluşturacaklarına dair fikirler paylaşmak isteyebilirler ya da her konunun sürdürülebilir bir dönüşüm perspektifiyle ele alındığı fütürist bir eğitim merkezinden öğrenciler davet etmek isteyebilirler. Böylece örneğin gençler doğrudan ekonomiyi değil, simit ekonomisini öğrenir ve herkes pek çok farklı kültürel toplulukta ifade edildiği şekliyle bakımla ilgili bir etik dersi alabilir. Çünkü tıpkı doğada olduğu gibi toplumda da çeşitlilik çok önemlidir.

Eylem önerileri / Sonuç

Şehirlerimizi sürdürülebilir ve adil yapmak için atacağımız adımlarda bize rehberlik etmesi için, ICLEI Europe, başka örgütler ve şehirlerle işbirliği halinde, bir Sürdürülebilir Adil Şehirler İçin İlkeler listesi yayınladı (2022):

- » Sürdürülebilir kentsel gelişime adaleti entegre edin
- » Alternatif ekonomik modeller benimseyin
- » Tüm vatandaşlarla ve tüm vatandaşlar için politikalar geliştirin
- » Dönüştürme kapasitesi oluşturun
- » Çeşitliliği, eşitliği ve içermeyi şehir planlamasına dahil edin
- » Toplulukları güçlendirin
- » Çevreye erişimi evrensel hale getirin
- » Gezegenel sınırlar dahilinde refahı maksimize edin
- » Dijitalleşmeyi herkesin hizmetine sunun.

Biz de bu listeyi bu makalenin mantığını da hesaba katarak daha somut hale getirmeyi öneriyoruz. Aşağıdaki beş somut konsept ekolojik olarak dirençli şehirlere doğru giden yolun köşe taşları olabilir:

- » 1,5°C-yaşam şeklini mümkün kılarak yeterliliği teşvik edin

» Her mahalleyi bir Pozitif Enerji Bölgesi haline getirin

» Ulaşım sistemini ve mekânsal planlamayı yeterli yeşil ve mavi alanların da dahil edildiği 15 dakikalık şehir modeline göre yeniden tasarlayın.

» Her bölgede konutların kamusal mülkiyetini artıracak bir plan geliştirin.

» Şehir yönetimini/idaresini vatandaş inisiyatiflerinin ortak yaratımına odaklanan bir tür partner devlet olarak yeniden tasarlayın.

Elbette giriş bölümünde de belirtildiği gibi, her şehir farklıdır. Yerel bağlamı katılımcı ve topluluk yaklaşımıyla stratejilerine dahil etmek o şehre kalmasıdır. Nihai amacımız yine de aynı kalır: insanları ve gezegeni kârın önüne koyun, kent metabolizmasını yeniden tasarlayın ki şehir gezegenin sınırları dahilinde herkese iyi bir hayat sunacak bir ekonomiye sığsın. Elbette bir şehir kendi başına pek çok şey başarabilir, ancak genel politik ve ekonomik sistemi kendi kendine değiştiremez. Neyseki şehirler giderek artan ağlar oluşturmakta: Enerji Şehirleri ya da Korkusuz Şehirler gibi. Aynı zamanda şehirlerde ve kırsalda enerji kooperatifleri kuran vatandaşlar federasyonlarda güçlerini birleştiriyorlar. Eğer bu ilerici topluluklar müzakerelerle vardıkları ortak ve geleceği güvenli bir ajanda üzerinde çalışabilirlerse, istenilen toplumsal dönüşüm için gerekli kaldırıcı inşa edebilirler.

Kaynaklar

1. Amsterdam City Doughnut | DEAL. <https://doughnuteconomics.org/stories/1>. Ulaşılma tarihi 25 Mayıs 2022
2. Beeckmans, L., Oosterlynck, S., & Corijn, E. (2021). De stad beter na corona? Reflecties over een gezondere en meer rechtvaardige stad. ASP| VUBPRESS| UPA.
3. Brand, U., & Wissen, M. (2021). The imperial mode of living: Everyday life and the ecological crisis of capitalism. Verso Books.
4. Brussels Bets on the Donut | DEAL. <https://doughnuteconomics.org/news/10>. Ulaşılma tarihi 25 Mayıs 2022.
5. CloseDeleteEdit
6. de Vries S, Ten Have M, van Dorsselaer S, van Wezep M, Hermans T, de Graaf R. Local availability of green and blue space and prevalence of common mental disorders in the Netherlands. BJPsych Open. 2016 Nov 23;2(6):366-372. doi: 10.1192/bjpo.bp.115.002469. PMID: 29018562; PMCID: PMC5609776.
7. "Doughnut Economics – Solving Inequality & Ecological Degradation with a New Economic Model." Global & European Dynamics, 20 Mart 2020, <https://globaleurope.eu/globalization/doughnut-economics-solving-inequality-ecological-degradation-with-a-new-economic-model/>
8. Ghosh, A. (2018). The great derangement: Climate change and the unthinkable. Penguin UK.
9. Gössling, Stefan (2020) Why cities need to take road space from cars - and how this could be done, Journal of Urban Design, 25:4, 443-448, DOI: [10.1080/13574809.2020.1727318](https://doi.org/10.1080/13574809.2020.1727318)
10. Hertz, N. (2020). The Lonely Century: A Call to Reconnect. Hachette UK.
11. Hickel, J. (2020). Less is more: How degrowth will save the world. Random House.
12. Holemans, D., Osman P. & MM. Franssen (2021), Dare to Care. Ecofeminism as Source of Inspiration. EPO/Green European Foundation, Brussels.
13. Holemans, D. (2022). Commons as Polanyian countermovement in neoliberal market society. A case study in Belgium. Community Development Journal, 57(3), 552-569.
14. Holemans, D. (2020). Resilience under shock: Time for a paradigm shift. Green European Journal, 16.
15. Holemans, D. (2017) Freedom & Society in a Complex World. Green European Foundation, Brussels.
16. Holemans, D. (2016) Institutional Diversity for Resilient Societies. Green European Journal 14: 14-19.
17. Kaur Paul, Harpeet. 2020. Climate change affects rich and poor unequally. Climate justice redresses the balance. Greenpeace. <https://www.greenpeace.org.uk/news/climate-change-inequality-climate-justice/> Ulaşılma tarihi Ekim 6, 2022.
18. Kemperman, A. D. A. M., & Timmermans, H. J. P. (2014). Green spaces in the direct living environment and social contacts of the aging population. Landscape and Urban Planning, 129, 44-54. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2014.05.003>
19. Moreno, C.; Allam, Z.; Chabaud, D.; Gall, C.; Pratlong, F. 2021. Introducing the "15-Minute City": Sustainability, Resilience and Place Identity in Future Post-Pandemic Cities. Smart Cities 4, 93-111. <https://doi.org/10.3390/smartcities4010006>
20. OECD (2020), Beyond Growth: Towards a New Economic Approach, New Approaches to Economic

Challenges, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/33a25ba3-en>.

21. Simoens I., Van Herzele A., Turkelboom F. (2014). Hoofdstuk 7 - Welzijn. (INBO.R.2014.6391558). In Stevens, M. et al. (eds.), Natuurrapport - Toestand en trend van ecosystemen en ecosysteemdiensten in Vlaanderen. Technisch rapport. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, INBO.M.2014.1988582, Brussel

22. Soja, E. W. (2013). Seeking spatial justice (Vol. 16). U of Minnesota Press.

23. ten Hooven, Marcel. 20 april 2022. Sociale ontbinding. Als de overheid niet meer doet wat de burgers van haar verwachten. De Groene Amsterdammer. www.groene.nl/2022/16

24. What Is Fair EarthShare | IGI Global. <https://www.igi-global.com/dictionary/fair-earthshare/66772>. Accessed 25 May 2022.

25. Vogel, J., Steinberger, J. K., O'Neill, D. W., Lamb, W. F., & Krishnakumar, J. (2021). Socio-economic conditions for satisfying human needs at low energy use: An international analysis of social provisioning. *Global Environmental Change*, 69, 102287.

26. <https://www.eea.europa.eu/articles/sustainable-cities-transforming-europes-urban-landscapes>

27. Principles for Sustainable Just Cities. Sustainable Just Cities, <https://sustainablejustcities.eu/principles>. Accessed 31 May 2022.

28. Cik, Tomislav. 1 March 2021. Fitting Croatia within the Donut: The Four Cities. Institut Za Političku Ekologiju, <http://ipe.hr/en/blog/fitting-croatia-within-the-donut-the-4-cities/>. Ulažilma tarihi 1 Haziran 2022.

29. Database - Eurostat. 2018. https://ec.europa.eu/eurostat/data/database?node_code=ilc_mdcs03. Accessed 2 Nov. 2022.

30. Burvenich, Karolien. "Make ICT Fair." CATAPA Vzw, 24 Aug. 2018, <https://catapa.be/en/make-ict-fair/>.

31. Qatamin, Hadeel. How Could Urban Planners Contribute to Social Cohesion in Cities? | EcoMENA. 1 Mart 2020, <https://www.ecomena.org/social-cohesion-in-cities/>.

32. "Burden of disease from environmental noise, Quantification of healthy life years lost in Europe", World Health Organization, European Commission, 2011

STUDY & DEBATE

Bize Ulaşın:

GREEN EUROPEAN FOUNDATION

YEŞİL AVRUPA VAKFI

Rue du Fossé – 1536 Luxembourg
Brussels Office: Mundo Madou
Avenue des Arts 7-8
1210 Brussels, Belgium

t: +32 2 329 00 50

e: info@gef.eu

İletişimde Kalalım:

Hakkımızda daha fazla bilgi edinmek için bizi takip edin

www.gef.eu

Sosyal medya hesaplarımızı takip ederek, Tüm Avrupa'da gerçekleşen güncel etkinliklerimiz ve yayınlarımız hakkında bilgi alın.

 [GEF_Europe](#)

 [GreenEuropeanFoundation](#)

 [GEF_Europe](#)